

Fellesdokumentet 2007

Fra det 4. konsultasjonsmøtet 24. oktober 2007

1	DET 4. KONSULTASJONSMØTET.....	3
2	DET ØKONOMISKE OPPLEGGET FOR KOMMUNESEKTOREN I 2008.....	5
2.1	NORSK ØKONOMI OG STATSBUDEJETTET FOR 2008	5
2.2	UTVIKLINGEN I KOMMUNESEKTORENS ØKONOMI OG AKTIVITET.....	5
2.3	KOMMUNESEKTORENS INNTEKTER I 2007	7
2.4	HØVEDPUNKTER I KOMMUNEOPPLEGGET 2008	8
2.5	NÆRMERE OM KOMMUNESEKTORENS FRIE INNTEKTER I 2008	9
2.6	PRISVEKST I KOMMUNESEKTOREN (KOMMUNAL DEFLATOR).....	11
3	KOMMUNESEKTORENS OPPGAVER OG TJENESTEPRODUKSJON.....	12
3.1	ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENTET	12
3.2	BARNE- OG LIKESTILLINGSDEPARTEMENTET.....	16
3.3	HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENTET	18
3.4	JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENTET.....	21
3.5	KOMMUNAL- OG REGIONALDEPARTEMENTET	21
3.6	KUNNSKAPSDEPARTEMENTET	22
3.7	KULTUR- OG KIRKEDEPARTEMENTET	24
3.8	LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENTET	24
3.9	MILJØVERNDEPARTEMENTET	25
3.10	OLJE OG ENERGIDEPARTEMENTET	26
3.11	FINANSDEPARTEMENTET	27
4.	KOSTNADSBEREGNINGER.....	29
4.1	KOSTNADSBEREGNINGSSAKER MELDT OPP TIL DET 4. KONSULTASJONSMØTET	29
4.2	GJENNOMGANG AV STATUS FOR KOSTNADSBEREGNINGSSAKER MELDT OPP TIDLIGERE I 2007	29
	ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENTET.....	29
	HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENTET.....	30
	JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENTET	30
	KUNNSKAPSDEPARTEMENTET	31
4.3	ENDRING I ANTALL OPPMELDINGSTIDSPUNKTER I 2008	32
5.	TEMA FOR KONSULTASJONSMØTENE I 2008	33
6.	UNDERTEGNING AV REFORHANDLEDE SAMARBEIDSAVtaler	35
6.1	KOMMUNAL- OG REGIONALDEPARTEMENTET	35
6.2	LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENTET	35

Vedlegg:

- Arbeidsgruppe bilaterale samarbeidsavtaler - mandat
- Oversikt over kostnadsberegningssaker meldt opp i 2007
- Reforhandlet samarbeidsavtale om Boligsosialt arbeid

- d) Reforhandlet samarbeidsavtale om Landbruks- og næringsutvikling i kommunesektoren for 2008 og 2009
- e) Oversikt over bilaterale samarbeidsavtaler pr. august 2007

Tabeller:

- 2.1 Kommunesektorens inntekter, aktiviteter og overskudd. Reell endring i prosent fra året før (1999 – 2008)
- 2.2 Netto driftsresultat. Prosent av samlede inntekter
- 2.3 Hovedkomponenter i inntektsveksten i 2008, regnet fra inntektsnivået for 2007 i revidert nasjonalbudsjett 2007. Reell endring i mrd. kr
- 2.4 Inntektsvekst (frie inntekter) og utgiftsvekst i 2008. Anslag mrd. kr. Regnet fra inntektsnivå i 2007 i revidert nasjonalbudsjett 2007
- 2.5 Prisvekst for kommunesektoren. Endring i prosent fra året før (2006-2008)

1 Det 4. konsultasjonsmøtet

Konsultasjonsordningen

Fra og med statsbudsjettet for 2001 har det vært praktisert en ordning med konsultasjoner mellom staten ved regjeringen og kommunesektoren ved KS om det kommunaløkonomiske opplegget. Tidsplanen for konsultasjonsordningen følger fasene i arbeidet med statsbudsjettet. Det avholdes konsultasjonsmøter i forkant av regjeringens budsjettkonferanser som normalt finner sted i mars, april og august. Videre avholdes det ett fjerde og avsluttende møte i etterkant av at statsbudsjettet er lagt fram i oktober.

Dokumentet som behandles på det 4. konsultasjonsmøtet i 2007 kalles Fellesdokumentet 2007. Hovedtema for det 4. konsultasjonsmøtet og fellesdokumentet er regjeringens forslag til statsbudsjett for 2008.

Forslag til statsbudsjett for 2008 - kommuneopplegget

Foreliggende fellesdokument gir en helhetlig gjennomgang av regjeringens forslag til kommuneopplegg i statsbudsjettet for 2008. I kapittel 2 presenteres en i hovedsak felles forståelse av den økonomiske situasjonen i kommunesektoren de siste årene og regjeringens budsjettopplegg for 2008. De viktigste enkeltsakene i kommuneopplegget er omtalt i kapittel 3, sortert etter ansvarlig fagdepartement.

Kostnadsberegningssamarbeid

Det er fra 2007 innført nye rutiner for involvering av KS i arbeidet med kostnadsberegninger av reformer i kommunesektoren. KS har meldt opp ordningen med brukerstyrt personlig assistent (BPA) som en kostnadsberegningssak til det 4. møtet. Saken er omtalt i kapittel 4. I dette kapittelet gis også en statusgjennomgang av alle kostnadsberegningssaker som er meldt opp i 2007. Det legges videre opp til å endre antall faste oppmeldingstidspunkter i 2008 fra seks til fire på bakgrunn av erfaringene med kostnadsberegningsordningen i 2007.

Tema for konsultasjonsmøtene i 2008

Et av de faste temaene for konsultasjonsordningen er måloppnåelse foregående år basert på KOSTRA data. I 2007 var måloppnåelse tema på det 2. konsultasjonsmøtet 2. mai. På det 3. konsultasjonsmøtet i 2007 fremmet KS et ønske om at kvalitet og måloppnåelse basert på KOSTRA data skal stå på agendaen for det 3. konsultasjonsmøtet i 2008. KS sa videre at oppfølging av saker i Revidert nasjonalbudsjett kan være et tema for det 3. møtet. En nærmere vurdering av forslagene er gjort i kapittel 5.

Bilaterale samarbeidsavtaler

Et grep i utviklingen av en mer forpliktende konsultasjonsordning i 2007 har vært videre utvikling og styrking av arbeidet med bilaterale samarbeidsavtaler mellom staten og KS innenfor enkeltsektorer. Staten og KS er enig om at man i det videre arbeidet har behov for en gjennomgang av feltet bilaterale samarbeidsavtaler med sikte på omfang, innretning og videre oppfølging. Det ble derfor nedsatt en partssammensatt arbeidsgruppe på det 3. konsultasjonsmøtet i 2007 som skal legge

fram en rapport til det 2. konsultasjonsmøtet i 2008. Mandatet for arbeidsgruppen ligger i vedlegg a).

Det gjøres ingen gjennomgang av de bilaterale samarbeidsavtalene i dette dokumentet, men vises til gjennomgangen i materialet fra det 3. konsultasjonsmøtet i 2007. En oversikt over alle bilaterale samarbeidsavtaler inngått mellom staten og KS ligger imidlertid som vedlegg b).

KS og Kommunal- og regionaldepartementet har reforhandlet avtalen om boligsosialt arbeid. Den opprinnelige avtalen varer ut 2007. Den reforhandlede avtalen vil bli signert på det 4. konsultasjonsmøtet, jf. omtale i kapittel 6. Avtalen ligger i vedlegg c).

KS og Landbruks- og matdepartementet har reforhandlet avtalen om landbruks- og næringsutvikling i kommunesektoren. Den opprinnelige avtalen varer ut 2007. Den reforhandlede avtalen vil bli signert på det 4. konsultasjonsmøtet, jf. omtale i kapittel 6. Avtalen ligger i vedlegg d).

2 Det økonomiske opplegget for kommunesektoren i 2008

2.1 Norsk økonomi og statsbudsjettet for 2008

Norsk økonomi har nå fire år bak seg med svært høy vekst, godt hjulpet av lave renter, kraftig oppgang i oljeinvesteringene og en gunstig internasjonal utvikling. I Nasjonalbudsjettet 2008 legges det til grunn at den økonomiske veksten hos Norges viktigste handelspartnere vil avta litt fra 2007 til 2008. En utflating i oljeinvesteringene, samt renteoppgangen gjennom de siste to årene, trekker også i retning av at oppgangen i norsk økonomi vil dempes neste år. Selv om uroen i internasjonale finansmarkeder har økt usikkerheten om den videre økonomiske utviklingen, ligger det fortsatt an til at perioden 2004-2008 vil bli den sterkeste sammenhengende vekstperioden siden begynnelsen av 1970-tallet. Gjennom de to siste årene har sysselsettingen økt i rekordtempo, mens arbeidsledigheten, er kommet ned på samme lave nivå som på midten av 1980-tallet.

Regjeringen følger handlingsregelen og legger i tråd med tidligere signaler opp til at bruken av petroleumsinntekter også i 2008 skal øke langsommere enn forventet realavkastning av Statens pensjonsfond – Utland. For å understøtte en fortsatt balansert utvikling i norsk økonomi foreslår Regjeringen et budsjett med et strukturelt, oljekorrigert underskudd på 76,8 mrd. kroner, 7 mrd. kroner under forventet realavkastning av kapitalen i Statens pensjonsfond – Utland. Bruken av petroleumsinntekter øker med 5,4 mrd. kroner fra 2007 til 2008. Regnet som andel av trend-BNP for Fastlands-Norge er økningen $\frac{1}{4}$ prosentpoeng.

2.2 Utviklingen i kommunesektorens økonomi og aktivitet

Den økonomiske situasjonen i kommunesektoren er kraftig forbedret de siste årene. Den reelle veksten i kommunesektorens samlede inntekter var særlig høy i 2006, og anslås nå av regjeringen til 5,6 prosent. I 2007 gjenspeiles den sterke veksten i norsk økonomi i en sterk økning i kommunesektorens skatteinntekter, og den reelle veksten i kommunesektorens samlede inntekter fra 2006 til 2007 anslås nå til 3,0 mrd. kroner eller 1,2 prosent. Inntektsveksten fra 2006 til 2007 må ses i sammenheng med at kommunesektorens samlede inntekter økte med hele 13,3 mrd. 2007-kroner fra 2005 til 2006. For 2006 og 2007 sett under ett økte de samlede inntektene reelt med 16,3 mrd. 2007-kroner. Utviklingen i 2007 er nærmere omtale i avsnitt 2.3.

Regjeringens budsjettforslag innebærer en reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter på om lag 6,2 mrd. kroner fra 2007 til 2008 eller 2,4 prosent, regnet i forhold til anslaget for kommunenes inntekter i 2007 i Revidert nasjonalbudsjett 2007. Budsjettforslaget innebærer at veksten i kommunesektorens samlede inntekter ligger nesten 1 mrd. kroner over øvre grense i intervallet som ble signalisert i Kommuneproposisjonen 2008. Veksten i frie inntekter anslås til 1,5 mrd. kroner, eller 0,8 prosent, som tilsvarer nedre grense i det signaliserte intervallet. I tillegg reduseres kommunenes egenandel i toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester, noe som avlaster de frie inntektene med ytterligere knapt 0,5 mrd. kroner. Kommuneopplegget for 2008 er nærmere omtale i avsnitt 2.4.

Kommunesektoren bruker sine inntekter til å finansiere løpende tjenesteproduksjon og investeringer. Et veid gjennomsnitt av sysselsetting, produktinnsats og brutto realinvesteringer brukes som en indikator på den samlede aktivitetsutviklingen i kommuneforvaltningen. Indikatoren er et mål på hva som settes inn i produksjonen, ikke hva som faktisk produseres, og den fanger derfor ikke opp forbedringer i tjenestetilbudet som følge av en mer effektiv ressursbruk. Aktiviteten i kommunesektoren har de siste årene vokst langsommere enn kommunesektorens samlede inntekter. Det må ses i sammenheng med at kommunesektoren hadde et behov for finansiell konsolidering etter at aktiviteten, og dermed utgiftene, hadde vokst raskere enn inntektene i flere år. For 2006 har det også betydning at inntektsveksten ble svært høy og klart høyere enn ventet. Veksten i kommunesektorens aktivitet tok seg likevel kraftig opp i 2006, til 3,1 prosent, mot 1,3 prosent som gjennomsnitt for den foregående femårsperioden.

Overskuddet før lånetransaksjoner, slik det måles i nasjonalregnskapet, viser forskjellen mellom kommunesektorens samlede inntekter og samlede utgifter medregnet investeringer, men uten gjeldsavdrag. Kommuneforvaltningens underskudd før lånetransaksjoner økte fra slutten av 1990-tallet og fram til 2003, da det utgjorde om lag 7 prosent av de samlede inntektene. De siste tre årene har utviklingen snudd, og i 2006 hadde sektoren for første gang siden 1994 et overskudd før lånetransaksjoner. Overskuddet utgjorde 0,5 prosent av de samlede inntektene. Perioden med høye underskudd må ses i sammenheng med svake driftsresultater og høye investeringer bl.a. knyttet til grunnskolereformen og eldresatsingen.

Tabell 2.1 Kommunesektorens inntekter, aktivitet og overskudd. Reell endring i prosent fra året før¹⁾

	Samlede inntekter	Frie inntekter	Aktivitet ²⁾	Overskudd, prosent av inntektene
1999	1,6	-0,2	3,1	-4,6
2000	1,9	0,7	-0,9	-2,4
2001	1,9	1,6	2,8	-3,4
2002	0,1	-1,0	1,4	-7,0 ³⁾
2003	0,6	-0,5	0,9	-7,1
2004	3,8	3,4	1,6	-4,5
2005	3,0	2,3	-0,4	-1,3
2006	5,6	6,3	3,1	0,5
2007	1,2	-0,1	3,1	--
2008	1,5	-0,4	1,7	--

¹⁾ Inntektsveksten er korrigert for endringer som følger av endret organisering av offentlig tjenestetilbud og andre budsjettekniske forhold.

²⁾ Aktiviteten i kommunesektoren måles ved en indikator der endringene i sysselsetting, produktinnsats og brutto realinvesteringer veies sammen.

³⁾ Tilskudd til gjeldslette mv. på 21,6 mrd. kroner i forbindelse med sykehusreformen er holdt utenom.

Netto driftsresultat brukes av bl.a. Det tekniske beregningsutvalget for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) som hovedindikator for økonomisk balanse i kommunesektoren. Netto driftsresultat er et mål på hvor mye kommunene kan

disponere til avsetninger og investeringer etter at driftsutgifter, netto renter og avdrag er betalt. TBU har foretatt beregninger som indikerer at netto driftsresultatet over tid bør ligge på om lag 3 prosent av inntektene for at kommuner og fylkeskommuner skal sitte igjen med tilstrekkelige midler til avsetninger og investeringer. Fra slutten av 1990-tallet lå netto driftsresultat klart under dette nivået, og var i 2002 og 2003 nede i 0,6 prosent av driftsinntektene, jf. tabell 2.2. Deretter ble netto driftsresultatet klart forbedret, til 2,2 prosent i 2004 og 3,6 prosent i 2005. For 2006 er netto driftsresultatet hele 5,5 prosent. Netto driftsresultatet for 2006 er 5,3 prosent for fylkeskommunene, 8,0 prosent for Oslo og 5,2 prosent for kommunene utenom Oslo.

Tabell 2.2 Netto driftsresultat. Prosent av samlede inntekter

	Kommunene utenom Oslo	Fylkeskommunene	Oslo	Kommunesektoren i alt
1996	3,0	1,8	5,0	2,9
1997	5,1	2,5	7,7	4,6
1998	1,9	0,4	6,1	2,0
1999	1,9	-0,7	0,3	1,0
2000	2,5	-0,2	2,8	1,7
2001	1,9	-1,8	2,8	0,9
2002	0,1	0,9	2,9	0,6
2003	0,7	1,1	-0,6	0,6
2004	2,0	4,3	1,1	2,2
2005	3,5	4,0	3,6	3,6
2006	5,2	5,3	8,0	5,5

2.3 Kommunesektorens inntekter i 2007

I revidert nasjonalbudsjett 2007 ble den reelle veksten i kommunesektorens samlede inntekter anslått til knapt 1,3 mrd. kr fra 2006 til 2007. Det ble anslått en reell nedgang i sektorens frie inntekter på om lag 2,0 mrd. kr. Inntektsveksten ble regnet i forhold til regnskap for 2006, og må ses i sammenheng med at kommunesektorens skatteinntekter i 2006 ble vel 6 mrd. kr høyere enn anslått i revidert nasjonalbudsjett 2006. De ekstra skatteinntektene ble i tråd med vanlig praksis ikke videreført til 2007. Derfor ble inntektsveksten i 2007 anslått å bli relativt lav i revidert nasjonalbudsjett.

Ny informasjon om den løpende skatteinngangen de siste månedene trekker i retning av betydelig høyere vekst i kommunesektorens skatteinntekter i 2007 enn lagt til grunn i revidert nasjonalbudsjett 2007. Anslaget for kommunesektorens skatteinntekter er oppjustert med om lag 2,2 mrd. kr. Oppjusteringen er fordelt med om lag 1 880 mill. kr på kommunene og 320 mill. kr på fylkeskommunene. Kommunesektoren får beholde de ekstra skatteinntektene i 2007, men de videreføres ikke til 2008.

I revidert nasjonalbudsjett 2007 ble prisveksten for kommunal tjenesteyting fra 2006 til 2007 anslått til 3,6 pst. Anslaget er nå oppjustert med 0,2 prosentpoeng til 3,8 pst. Økningen er særlig knyttet til høyere prisvekst på investeringer. Økningen i prisveksten trekker isolert sett realveksten i kommunesektorens inntekter ned med knapt 0,5 mrd. kr fra 2006 til 2007.

Realveksten i kommunesektorens samlede inntekter anslås etter dette til om lag 3,0 mrd. kr fra 2006 til 2007, tilsvarende 1,2 pst. Kommunesektorens frie inntekter anslås reelt redusert med 0,1 mrd. kr fra 2006 til 2007.

Inntektsveksten fra 2006 til 2007 må ses i sammenheng med at kommunesektorens samlede inntekter økte med hele 13,3 mrd. 2007-kroner fra 2005 til 2006. For 2006 og 2007 sett under ett økte de samlede inntektene reelt med 16,3 mrd. 2007-kroner.

2.4 Hovedpunkter i kommuneopplegget 2008

I kommuneproposisjonen for 2008 la regjeringen opp til en reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter på mellom 4½ og 5¼ mrd. kr fra 2007 til 2008. Det ble lagt opp til reell vekst i kommunesektorens frie inntekter på mellom 1½ og 1¾ mrd. kr. Videre ble det varslet at toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester ville bli styrket med 425 mill. kr. Det ble også varslet ytterligere satsing på barnehager, opptrappingsplanen for psykisk helse og tiltak innenfor skolen i 2008.

I kommuneproposisjonen ble det presisert at den varslede inntektsveksten i 2008 er regnet fra nivået på kommunesektorens inntekter i 2007 som er lagt til grunn i revidert nasjonalbudsjett 2007. Dette er i samsvar med vanlig praksis.

Regjeringens budsjettforslag innebærer at veksten i kommunesektorens samlede inntekter ligger nesten 1 mrd. kr over øvre grense av intervallet som ble signalisert i kommuneproposisjonen 2008, mens veksten i frie inntekter ligger i nedre grense av intervallet. Styrkingen av toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester er samtidig sterkere enn varslet, og den frigjør derfor et større beløp innenfor de frie inntektene enn lagt til grunn i kommuneproposisjonen.

Regjeringen legger opp til en realvekst i de samlede inntektene i 2008 på om lag 6,2 mrd. kr, tilsvarende 2,4 pst. Veksten er regnet fra anslått inntektsnivå i 2007 som ble lagt til grunn i revidert nasjonalbudsjett 2007. Regnet i forhold til anslag på regnskap 2007, der det tas hensyn til at skatteanslaget for 2007 er justert opp, innebærer budsjettforslaget en reell økning i de samlede inntektene på om lag 3,9 mrd. kr, eller 1,5 pst.

Tabell 2.3 Hovedkomponenter i inntektsveksten i 2008, regnet fra inntektsnivået for 2007 i revidert nasjonalbudsjett 2007. Reell endring i mrd. kr

Frie inntekter, generell styrking	1,5
Økt timetall i grunnskolen ¹	0,3
Øremerkede overføringer m.m.	4,4
Totalt	6,2

¹ Bevilgningen gis som rammetilskudd. Midlene er knyttet til en utvidelse av kommunenes oppgaver, og er derfor korrigert ut ved beregning av vekst i frie inntekter.

Regjeringens hovedprioriteringer innenfor kommuneopplegget er:

- Statens kompensasjonsgrad i toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester økes fra 70 til 85 pst. Dette innebærer at kommunenes frie inntekter avlastes med knapt 500 mill. kr. Dette er noe høyere enn anslått i kommuneproposisjonen 2008.

- De frie inntektene legger til rette for 2 000 nye årsverk i den kommunale omsorgstjenesten i 2008. Regjeringens målsetting om 10 000 nye årsverk i den kommunale omsorgstjenesten fra 2004 til utgangen av 2009 er innen rekkevidde. Det foreslås et nytt investeringstilskudd til sykehjem og omsorgsboliger.
- Oppfølging av handlingsplanen for psykisk helse innebærer en reell økning i bevilgningene til kommunene på vel 400 mill. kr i 2008.
- Det legges til rette for 7 700 nye heltidsplasser i barnehager. Maksimal foreldrebetaling i barnehager videreføres på nominelt uendret nivå.
- Timetallet på barnetrinnet i grunnskolen utvides med til sammen fem uketimer fra høsten 2008. Merutgiften for kommunene i 2008 er anslått til 270 mill. kr, som kompenseres ved en tilsvarende økning i rammetilskuddet. Dette kommer i tillegg til veksten i frie inntekter.

2.5 Nærmere om kommunesektorens frie inntekter i 2008

Kommunesektorens frie inntekter består av rammetilskudd og skatteinntekter, og utgjør knapt 70 pst. av kommunesektorens samlede inntekter. Disse inntektene kan kommunesektoren disponere fritt innenfor rammen av gjeldende lover og regelverk.

Regjeringen legger opp til en generell styrking av de frie inntektene i 2008 på 1,5 mrd. kr, fordelt med 1 mrd. kr på kommunene og 500 mill. kr på fylkeskommunene. Veksten er regnet fra anslaget på kommunesektorens inntekter i 2007 i revidert nasjonalbudsjett 2007. Videre avlastes kommunenes frie inntekter med knapt 500 mill. kr som følge av at staten tar en større del av finansieringen av ressurskrevende tjenester. Samlet er dermed kommunesektorens frie inntekter styrket med om lag 2 mrd. kr i 2008.

Anvendelse av veksten i frie inntekter

Kommunesektoren styres i stor grad gjennom de inntektsrammer som fastsettes av Stortinget. Kommunesektoren har et selvstendig ansvar for å tilpasse utgiftene til de fastsatte inntektsrammene. Ny aktivitet i kommunesektoren må for en stor del finansieres gjennom vekst i frie inntekter, effektivisering og omprioritering.

I det følgende gjennomgås enkelte forhold som har betydning for disponeringen av de frie inntektene i 2008.

Demografi

TBU har foretatt beregninger av kommunale og fylkeskommunale merutgifter knyttet til den demografiske utviklingen. TBU presiserer at disse beregningene må betraktes mer som grove anslag enn som eksakte svar. Blant annet legges det til grunn konstante gjennomsnittskostnader i tjenesteproduksjonen. Det legges til grunn uendret standard og uendret produktivitet i tjenesteproduksjonen, og uendret dekningsgrad for tjenestene, som blant annet innebærer at det ikke tas hensyn til ev. stordriftsfordeler i produksjonen. Høyere dekningsgrad eller høyere standard vil isolert sett trekke i retning av økte utgifter, mens økt produktivitet vil trekke i retning av reduserte utgifter. Videre tas det i beregningene ikke hensyn til politiske målsettinger knyttet til videre utbygging av tjenestetilbudet i sektoren.

I beregningene tas det ikke hensyn til mulige endringer i befolkningens helsetilstand og funksjonsevne. Slike endringer vil kunne ha betydning for behovet for tjenester og dermed for kommunenes utgiftsbehov.

På denne bakgrunn har TBU anslått merutgiftene som følge av forventet befolkningsutvikling til vel 1,5 mrd. kroner i 2008. Konsekvensene av den demografiske utviklingen slår ulikt ut for kommunenes og fylkeskommunenes utgifter i 2007. TBU anslår at kommunenes utgifter vil øke med vel 800 mill. kroner. Det er i særlig grad vekst i antall eldre over 90 år som bidrar til merutgiftene for kommunene. Fylkeskommunenes utgifter anslås å øke med vel 700 mill. kroner. Sterk vekst i antall 16-18-åringer bidrar til merutgiftene for fylkeskommunene. Videregående opplæring er den klart største tjenestesektoren innenfor fylkeskommunene.

Årsverk i den kommunale omsorgstjenesten

De frie inntektene legger til rette for 2000 nye årsverk i den kommunale omsorgstjenesten i 2008.

NAV-reformen og kommunale råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne

Innenfor veksten i de frie inntektene er om lag 100 mill. kroner kompensasjon til kommunene for økningen i merutgifter ved NAV-reformen, og 50 mill. kr kompensasjon for lovpålagte kommunale råd eller annen representasjonsordning for mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Tabell 2.4 Inntektsvekst (frie inntekter) og utgiftsvekst i 2008. Anslag. Mrd. kr Regnet fra inntektsnivå 2007 i revidert nasjonalbudsjett 2007

Frie inntekter	2
Herav:	
o generell styrking 1,5 mrd. kr	
o styrking av tilskuddsordningen for ressurskrevende tjenester frigjør 0,5 mrd kr	
Veksten i frie inntekter legger til rette for å dekke følgende utgifter:	
Demografi ¹	1,5
2000 årsverk pleie og omsorg ²	0,4
NAV-reformen	0,1
Kommunale råd for funksjonshemmede	0,05
Totalt	2,05

¹ Dette tallet er et anslag fra TBU gitt en del beregningstekniske forutsetninger. Det har dermed en annen status i regjeringens budsjettarbeid enn de andre tallene i tabellen, jf. omtale ovenfor.

² Brutto merutgifter ved 2000 årsverk anslås til 1 mrd. kr. Av dette er om lag 0,6 mrd kr dekket innenfor demografianslaget

Den økonomiske situasjonen i kommunesektoren er kraftig forbedret de siste årene, og Regjeringens budsjettopplegg for 2008 legger samlet sett til rette for videre utbygging av velferdstilbudet i kommunene. Kommunesektoren er rammefinansiert, og skal – innenfor fastsatte økonomiske rammer – gi et best mulig tjenestetilbud til sine innbyggere og bruke inntektene på en effektiv måte. Over tid vil fordelingen av kommunale utgifter på ulike områder endre seg, både som følge av bevisste omprioriteringer og som følge av endringer i underliggende behov. Slike endringer vil bidra til å øke utgiftene på enkelte felt, og redusere dem på andre.

I 2008 kan utviklingen i pensjonskostnader og renter innebære økte kostnader som må dekkes av kommunesektorens frie inntekter. Dessuten kan økt innvandring trekke i retning av økt behov for kommunale tjenester i forhold til det som tidligere er anslått, særlig innen skole og barnehage. TBU kommer med en ny vurdering av konsekvensene av den demografiske utviklingen til 1. konsultasjonsmøte i 2008. En økning i de samlede kostnadene vil kunne være en utfordring i forhold til forventningene til kommunale tjenester.

Skattøren

Som varslet i kommuneproposisjonen kommer realveksten i frie inntekter i 2008 som rammetilskudd. Skatteinntektene i 2008 anslås reelt uendret sammenliknet med skatteanslaget for 2007 i revidert nasjonalbudsjett 2007.

Skattørene for 2008 er tilpasset forutsetningen om uendret skattenivå i 2008 sammenliknet med skatteanslaget i revidert nasjonalbudsjett 2007. Skattøren for kommunene settes ned fra 12,25 pst. til 12,05 pst., mens skattøren for fylkeskommunene settes ned fra 2,7 pst. til 2,65 pst.

2.6 Prisvekst i kommunesektoren (kommunal deflator)

Kostnadsdeflatoren for kommunesektoren utarbeides i Finansdepartementet i forbindelse med utformingen av det økonomiske opplegget for sektoren. Den beregnes som et veid gjennomsnitt av følgende tre elementer: Lønnskostnader, kjøp av varer og tjenester i driften (produktinnsats) og bruttoinvesteringer. Beregningen av pristall for kommunene er en integrert del av et omfattende tallarbeid i tilknytning til nasjonalbudsjettene, og utgjør en del av grunnlaget for vurderinger av utviklingen og utsiktene for norsk økonomi.

Deflatoren benyttes blant annet til å beregne realveksten i kommunesektorens inntekter. Fordi anslag på den kommunale deflatoren for det enkelte år vil være heftet med usikkerhet, vil det også være usikkerhet knyttet til beregnet realvekst i kommunesektorens inntekter. For 2008 er den kommunale deflatoren beregnet til 4,2 prosent, blant annet basert på en anslått lønnsvekst på 5 prosent.

For 2007 er anslaget på den kommunale deflatoren oppjustert med 0,2 prosentpoeng siden Revidert Nasjonalbudsjett 2007 til 3,8 prosent. Oppjusteringen er knyttet til høyere prisvekst på investeringer. Deflatoren for 2007 er basert på en anslått årslønnsvekst for kommunale arbeidstakere på 4,8 prosent, som er i overensstemmelse med den rammen som KS la til grunn for lønnsoppgjøret. Prisveksten for driftsutgifter utenom lønn er i 2007 anslått til 1 prosent. Den lave prisveksten skyldes særlig en betydelig nedgang i elektrisitetsprisene. Det kan være noe usikkerhet knyttet til omfanget av prisbinding i de kontraktene som kommunene benytter for kjøp av elektrisitet. Det er også knyttet usikkerhet til beregnet prisvekst for investeringer, som for 2007 er anslått til 4 prosent. Økte fortjenestemarginer i bygge- og anleggsnæringen kan trekke opp prisveksten, mens økt produktivitet kan trekke prisveksten ned.

Beregnet kostnadsvekst i kommunene vil bli oppdatert med ny informasjon når det foreligger ny statistikk for lønns- og prisveksten

3 Kommunesektorens oppgaver og tjenesteproduksjon

3.1 Arbeids- og inkluderingsdepartementet

NAV-reformen

For 2008 foreslås kommunesektoren kompensert med om lag 250 mill. kroner for å dekke kommunenes utgifter knyttet til å etablere minimumsløsningen for kommunal deltakelse i NAV-kontoret. Midlene foreslås tildelt over rammetilskuddet fordelt etter hovednøkkelen i inntektssystemet. KS og Arbeids- og velferdsdirektoratet har utarbeidet en veileder som viser hvilke kostnader som kommunene selv skal dekke innenfor de frie inntektene og hvilke utgifter Arbeids- og velferdsetaten skal dekke. Det er lagt til grunn at det skal etableres 140 NAV-kontor i 2008, og merutgiftene til dette er anslått til om lag 100 mill. kr i 2008-budsjettet.

I Arbeids og inkluderingsdepartementets budsjettproposisjon er det gjort rede for videre arbeid i NAV-reformen, herunder etablering av spesialenheter i Arbeids- og velferdsetaten og formålet med etableringen av spesialenheter. Selv om spesialenhet for forvaltning formelt fatter vedtak i en sak, skal spesialenheten som hovedregel ikke overprøve NAV-kontoret. For eksempel vil det i en sak hvor det søkes om ytelser med aktivitetskrav være NAV-kontoret som etablerer faktum. NAV-kontoret skal ha det avgjørende ordet når det gjelder arbeids- og funksjonsevnevurderinger, aktivitetskrav, gjennomføring av nødvendige og hensiktsmessige tiltak/ behandlinger mv. Spesialenhetene for forvaltning skal utøve legalitetskontroll, prøve vilkårene, før vedtak om ytelsen fattes. Ved formelle feil, eller mangelfull dokumentasjon hos NAV-kontoret, vil spesialenheten returnere saken til NAV-kontoret for oppretting av feil.

I forbindelse med etablering av NAV-kontorer er det enkelte forhold som i praksis gjør det vanskelig å etablere enhetlig ledelse og et likeverdig partnerskap mellom stat og kommune, blant annet som følge av lov- og avtaleverk. Arbeids- og inkluderingsdepartementet vil ta initiativ til en nærmere gjennomgang for å vurdere praktiske løsninger for å minimere slike problemer.

For nærmere omtale vises til kap. 604 NAV-reform og pensjonsreform i Arbeids- og inkluderingsdepartementets budsjettproposisjon.

Handlingsplan mot fattigdom

Regjeringen la sammen med forslaget til statsbudsjett for 2007 fram en handlingsplan mot fattigdom. I statsbudsjettet for 2008 følger regjeringen opp handlingsplanen ved å foreslå en ytterligere styrking på 336,1 mill. kroner, samtidig med at tiltakene fra 2007 videreføres. Tiltakene omfatter flere departementers budsjettområder. Kommunene har en sentral rolle i gjennomføringen av flere av tiltakene, følgende tiltak har direkte budsjettmessige konsekvenser for kommunene:

Kvalifiseringsprogram mv. for utsatte grupper

I Ot.prp. nr 70 (2006-2007) *Om lov om endringer i sosialtjenesteloven* og i enkelte andre lover har regjeringen fremmet forslag om nytt kvalifiseringsprogram med tilhørende stønad for personer med vesentlig nedsatt arbeids- og inntektsevne, og med ingen eller svært begrensede ytelser i folketrygden. Bakgrunnen for forslaget er at det er behov for en forsterket innsats overfor personer med svak tilknytning til arbeidsmarkedet. Formålet med et kvalifiseringsprogram og en kvalifiseringsstønad er å bidra til at flere i målgruppen kommer i arbeid.

Kommunene skal ha ansvaret for ordningen. Forvaltningen skal i likhet med økonomisk sosialhjelp legges til NAV-kontorene. Det legges videre opp til at innfasingen av kvalifiseringsprogrammet og -stønadene skjer i takt med etableringen av NAV-kontorer i kommunene. Midlene til kommunene vil i innfasingsperioden bli fordelt med utgangspunkt i sosialhjelpsnøkkelen i inntektssystemet for kommunene, men slik at midlene blir tildelt fra det kvartalet det blir etablert NAV-kontor i den enkelte kommune. I denne fordelingen vil det bli lagt inn et fastledd uavhengig av kommunestørrelse. Midlene på kap. 621, post 62 Kvalifiseringsprogrammet vil bli innlemmet i rammetilskuddet for kommunene når alle landets kommuner har etablert NAV-kontor (dvs. etter planen fra 2010).

Det samlede forslaget til bevilgning til kvalifiseringsprogrammet og kvalifiseringsstønadene vil utgjøre 236,5 mill. kroner for 2008, hvorav 230 mill. kroner går til fordeling til kommunene. I tillegg kommer en styrking av bostøtten på 19 mill. kroner som konsekvens av at deltakerne på kvalifiseringsprogrammet inngår i personkretsen for statlig bostøtte.

For nærmere omtale se St.prp. nr. 1 (2007-2008) for Arbeids- og inkluderingsdepartementet, kap. 621, post 62 Kvalifiseringsprogrammet.

Øvrige forslag til styrking av tiltak i handlingsplanen som har relevans for kommunene:

- Lovendring om voksnes rett til utdanning (KD, 21 mill. kroner)
- Forsterket innsats overfor barn og unge i risikosoner (AID i samarbeid med HOD, 20 mill. kroner)
- Tiltak overfor rusmiddelavhengige ifm. opptrappingsplanen for rusfeltet (HOD, 76 mill. kroner)
- Styrket brukervedvirkning mv. (AID, 10 mill. kroner)
- Styrket tilskudd til frivillighetsentraler – 13 nye frivillighetsentraler (KKD, 6,6 mill. kroner)

Statlige veiledende retningslinjer for utmåling av stønad til livsopphold

Departementet har fra 2001 gitt veiledende retningslinjer for kommunenes utmåling av stønad til livsopphold (sosialhjelp). I brev til Sivilombudsmannen datert 14. august 2007 varsler departementet at retningslinjene vil bli evaluert. I forbindelse med en slik evaluering vil departementet også vurdere hensiktsmessigheten av en form for minstesats, for eksempel en minste normering av sentrale kostnadskomponenter for livsopphold. Flere hensyn må avveies i en slik vurdering. Det gjelder blant annet målsettingen om å stimulere til arbeid, effekter av og forholdet til kvalifiseringsprogrammet, og at utmålingen skal tilpasses den enkeltes behov.

Handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen

Regjeringen foreslår å videreføre og styrke innsatsen for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen i 2008. Handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen foreslås styrket med 212,3 mill. kroner, og bekjempelse av kjønnslemlestelse foreslås styrket med 18 mill. kroner. Fjorårets satsing på integrering og inkludering foreslås dermed videreført og styrket med til sammen 230,3 mill. kroner, noe som gir en samlet styrket innsats siden 2006 på 650,7 mill. kroner. I 2008 prioriteres tiltak innenfor norsk- og samfunnskunnskapsopplæring, arbeidet mot tvangsekteskap og gratis kjernetid i barnehage for fire- og femåringer i Groruddalen og Søndre Nordstrand. Tiltakene omfatter flere departementers budsjettområder. Følgende tiltak har direkte budsjettmessige konsekvenser for kommunene:

Norsk- og samfunnskunnskapsopplæring for voksne innvandrere

Fra 1. september 2005 ble tilskuddet til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere lagt om fra en aktivitetsbasert til en per capitabasert ordning. En del små og mellomstore kommuner har gitt tilbakemelding om at de finner det vanskelig å gjennomføre et godt opplæringstilbud i norsk og samfunnskunnskap innenfor rammen av den gjeldende tilskuddsordning.

I statsbudsjettet for 2008 foreslås det bevilget 125 mill. kroner til skjønnstilskudd. 95 mill. kroner av skjønnstilskuddet er en styrking for 2008. Styrkingen vil bli fordelt som et basistilskudd for 2008 på om lag kr 325 000 til kommuner med mellom 4 og 150 personer i personkretsen for rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Det er et mål at basistilskuddet skal stimulere til mer interkommunalt samarbeid. Kommuner som samarbeider vil få ett basistilskudd hver til en felles dekning av de totale utgiftene til opplæring (tre kommuner som samarbeider vil for eksempel kunne disponere om lag kroner 975 000 i basistilskudd). Dette vil kunne bedre kvaliteten på opplæringen og føre til mer kostnadseffektiv drift, samtidig som kommunene vil bedre kunne ivareta deltakernes behov for tilrettelagt opplæring. Alle kommuner vil i tillegg kunne søke om ordinært skjønnstilskudd. Kommuner der interkommunalt samarbeid vil innebære lang skystid for deltakerne, vil bli prioritert.

Forslaget om basistilskudd som en del av skjønnstilskuddet i statsbudsjettet for 2008 innebærer ikke et forslag om en tilsvarende varig omlegging av finansieringsordningen. Ordningen er under evaluering. Departementet vil foreta en helhetlig vurdering av tilskuddet til norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere. For nærmere omtale se St.prp. nr. 1 (2007-2008) for Arbeids- og inkluderingsdepartementet, kap. 651, post 61 Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere.

Merknad fra KS

Forslaget om et ekstra basistilskudd på kr 325 000 vil ikke være tilstrekkelig til å dekke utgifter for alle kommuner som har norskundervisning. For å sikre en bedre finansiering av opplæringen er det nødvendig å øke per capita tilskuddet, samt å fordele tilskuddet over 3 år, ikke 5 som i dag.

KS-merknad slutt

Kompetanseoppbygging i norskopplæringen

Ledere og læreres kompetanse har stor betydning for kvaliteten på opplæringen og dermed deltakerens læringsutbytte. Regjeringen foreslår 5 mill. kroner til kompetanseoppbygging for ledere og lærere i 2008. Midlene til kvalitetstiltak vil bli benyttet til etter- og videreutdanning for lærere, til læremidler i samfunnskunnskap og informasjon til kommunene som vil gjøre det lettere for kommunene å organisere opplæringen i samfunnskunnskap.

For nærmere omtale vises det til St.prp. nr. 1 (2007-2008) for Arbeids- og inkluderingsdepartementet, kap. 651, post 22 Faglig og pedagogisk utvikling i opplæringen i norsk og samfunnskunnskap.

Kommunale innvandrertiltak - Gratis kjernetid i barnehage

I 2008 foreslås bevilgningen til gratis kjernetid i barnehage i områder med høy andel minoritetsspråklige styrket med 23,5 mill. kroner. Dette gir en samlet bevilgning til tiltaket på 50 mill. kroner. Styrkingen innebærer at det kan tilbys gratis kjernetid i barnehager for alle 4- og 5-åringer i de fire bydelene i Groruddalen og bydel Søndre Nordstrand i Oslo. En viktig målsetting med forsøket er å sikre en målrettet oppfølging av de foresatte med minoritetsbakgrunn, slik at disse kan bidra til at barna kan følge ordinær undervisning på skolen. Tiltaket har som formål å øke forståelsen hos foreldrene for viktigheten av språk, så vel som deltagelse i sosiale aktiviteter.

For nærmere omtale av tiltaket se St.prp. nr. 1 (2007-2008) for Arbeids- og inkluderingsdepartementet, kap. 651, post 62 Kommunale innvandrertiltak.

De øvrige tiltakene i handlingsplanen av relevans for kommunene:

- Samarbeid med partene i arbeidslivet om økt rekruttering av personer med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn (5 mill. kroner)
- Etablere utdanningstilbud i introduksjonsordningen (2 mill. kroner)
- Språkløftet: Oppfølging av barn på grunnlag av språkkartlegging på helsestasjon (1 mill. kroner)
- Flere ressurser til skoler med mer enn 25 prosent minoritetsspråklige elever (1 mill. kroner)

Vertskommunekompensasjon

Det å være vertskommune for et statlig asylmottak innebærer både oppgaver og utgifter for kommunene. Asylsøkere er i hovedsak likestilt med kommunes innbyggere i forhold til hvilke tjenester kommunen plikter å yte. For å kompensere for utgifter som følger av dette, får kommunene utbetalt en vertskommunal kompensasjon. Tilskuddet skal dekke gjennomsnittlige utgifter til helse, barnevern, tolk og administrasjon, og gis uavhengig av hvem som er driftsoperatør for mottaket.

Vertskommuner for asylmottak med forsterkede avdelinger har hatt ekstra store utfordringer knyttet til spesielt ressurskrevende brukere, og fra 2008 vil det derfor etableres differensierte satser hvor det tas hensyn til hva slags type mottak kommunene har. Regjeringen foreslår å bevilge 10 mill. kroner til å styrke den vertskommunale kompensasjonsordningen. 8 mill. kroner fordeles mellom vertskommuner for asylmottak med forsterkede avdelinger, mens 2 mill. kroner fordeles mellom vertskommunene for asylmottak med avdelinger for enslige

mindreårige asylsøkere. Se omtale i St.prp.nr.1 (2007-2008) Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Resultatområde 10 Beskyttelse og innvandring.

Beregningsutvalget for kartlegging av kommunenes utgifter til flyktninger skal foreta en kartlegging av alle vertskommuners utgifter høsten 2008.

Integreringstilskuddet

Merknad fra KS:

Arbeids- og inkluderingsdepartementet foreslår en økning av integreringstilskuddet fra 476 000 til 496 000 pr person over 5 år. Resultatene fra Beregningsutvalget viser at skal kommunene få dekket kostnadene til integrering i 2008, må integreringstilskuddet økes til 540 000 pr person.

KS-merknad slutt

Kommunale råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne

Kommunene er gjennom lov f.o.m. 10. september 2007 pålagt å ha råd eller annen representasjonsordning for mennesker med nedsatt funksjonsevne. Merutgiftene for dette er anslått til om lag 50 mill. kroner i 2008. Merutgiftene dekkes innenfor veksten i frie inntekter for 2008. Siktemålet med loven er å gi personer med nedsatt funksjonsevne større innflytelse på lokale beslutninger i saker som berører deres hverdag. De kommunale rådene skal sørge for at mennesker med nedsatt funksjonsevne blir sikret medvirking i arbeidet med saker som er særlig viktige for personer med nedsatt funksjonsevne. Dette gjelder blant annet tilgjengelighet, arbeid mot diskriminering på grunnlag av nedsatt funksjonsevne og tjenester for mennesker med nedsatt funksjonsevne.

3.2 Barne- og likestillingsdepartementet

Tiltak i barne- og ungdomsvernet

Utvikling og opplysningsarbeid – kompetanseutvikling i barnevernet

Barne- og likestillingsdepartementet startet i 2007 et flerårig kunnskaps- og kompetanseprogram (2007-2011) rettet mot kommunene for å styrke kompetansen i det kommunale barnevernet. Målsettingen er å bedre kommunenes forutsetninger for å løse et økende antall sammensatte og komplekse barnevernssaker gjennom å styrke barnevernets kunnskapsgrunnlag på en rekke viktige fagområder. Et styrket etter- og videreutdanningstilbud til ansatte i barnevernet og regionale opplæringstilbud er viktige elementer i kunnskapsformidlingen. Programmet vil gjennomføres i samarbeid med høyskoler og universiteter, fylkesmenn, KS og ansattes organisasjoner. Det foreslås i St.prp. nr.1 en utvidelse av denne satsingen ved interne omprioriteringer på kap. 854, postene 21 og 71 på 10 mill. kroner i 2008. Samlet foreslås det derfor 22 mill. kroner til å styrke kompetansen i det kommunale barnevernet.

Statlig forvaltning av barnevernet

Kap. 855 Post 01, Post 22 og Post 60 Drift av det statlige barnevernet, kjøp av private barnevernstjenester og tilskudd til kommunene finansierer barnevernets virksomhet innen Barne-, ungdoms- og familieetaten. Bevilgningen foreslås økt med 107,7 mill.

kroner i St.prp. nr. 1 for å finansiere forventet økning i antall barn. I tillegg er postene styrket med 255,7 mill. kroner til videreføring av tilleggsbevilgningsbehov i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett. Det forventes at Bufetat realiserer effektivitetsgevinster i 2008 utover 2007-nivå.

Bufetat skal sikre god rolleforståelse og et godt samarbeid mellom Bufetat og kommunene. En målsetting for 2008 er å videreutvikle det systematiske samarbeidet som er etablert mellom fagteamene og kommunene, og spesielt overfor de kommunene der det fortsatt er utfordringer knyttet til samarbeidet. Fagteamene skal evalueres og Bufetat skal følge opp tilrådingene fra evalueringen av fagteamordningen.

Godt tilpassede fosterhjem eller nærmiljøbaserte tiltak vil være et vesentlig bedre tilbud enn institusjon i mange flere saker enn i dag. Det vil fra Bufetat bli lagt til rette for at flere barn kan tilbys fosterhjem og hjemmebaserte tjenester, bl.a vil det i 2008 bli igangsatt et nytt statlig nærmiljøbasert tilbud – funksjonell familieterapi. For å stimulere ekstra til denne vridningen, foreslås det at kommunale egenandeler fra 2008 utformes slik at de i større grad stimulerer til ønsket vridning av tiltak fra institusjon til fosterhjem og nærmiljøbaserte tiltak. Dette foreslås gjort ved at generell prisøkning legges på institusjonsbaserte tiltak alene. Kommunenes egenandeler for barn under behandling av statens barnevern foreslås derfor økt fra inntil 25 260 kroner til inntil 28 319 kroner per barn per måned for institusjonsbaserte tiltak. For andre tiltak beholdes egenandelen på inntil 25 260 per barn per måned, som er lik nominelt 2007-nivå.

Merknad fra KS:

Forslaget om 12 prosents økning i den kommunale egenandelen for institusjon vil gi kommunene en kostnadsvekst som ikke nødvendigvis kan motsvares av at de kan velge andre tiltak.

KS-merknad slutt

Enslige mindreårige asylsøkere

Kap. 854 Tiltak i barne- og ungdomsvernet post 65 Refusjon av kommunale utgifter til barneverntiltak knyttet til enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger er foreslått økt som følge av anslagsendringer knyttet til refusjon av kommunale utgifter.

Kommunenes egenandeler for barnevernstiltak knyttet til enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger foreslås økt som følge av prisjustering fra inntil 12 630 kroner per barn per måned til 13 160 kroner per barn per måned.

Omsorgsinstitusjoner for enslige mindreårige asylsøkere

Barne- ungdoms- og familieetaten (Bufetat), region øst ble gitt ansvaret for å utvikle og etablere et omsorgssenter lokalisert til Eidsvoll kommune. Senteret skal stå ferdig 1. desember 2007. Driften av omsorgsinstitusjon for enslige mindreårige asylsøkere under 15 år i mottaksfasen finansieres over kap 856 post 01, og det er for 2008 foreslått kroner 53,1 mill. til tiltaket.

Det foreslås 5 mill. kroner på post 21 til forberedelser av overføringen av ansvaret for enslige mindreårige asylsøkere over 15 år fra utlendingsmyndighetene til barnevernet. Midlene vil bli benyttet til administrative utgifter i forberedelsesfasen. Regjeringen tar sikte på en overføring av ansvaret for denne gruppen kan gjøres i løpet av 2009.

3.3 Helse- og omsorgsdepartementet

Nytt investeringstilskudd for sykehjem og omsorgsboliger

Regjeringen foreslår i St. prp. nr. 1 for 2008 et nytt investeringstilskudd for sykehjem og omsorgsboliger med heldøgns omsorgstjeneste. Det legges til grunn en målsetting om at det skal gis investeringstilskudd til 12 000 sykehjemsplasser og omsorgsboliger i perioden 2008- 2015, med en samlet anslått kostnad over statsbudsjettet på 6 mrd. kroner fram til 2015. Budsjettforslaget for 2008 innebærer at det vil bli gitt tilsagn til om lag 1000 sykehjemsplasser og omsorgsboliger.

Tilskuddet skal finansiere både økt kapasitet og utskifting og renovering av gamle og uegnede bygninger. Målgruppen for ordningen er personer med behov for heldøgntjenester uavhengig av alder og diagnose. Tilskudd forutsetter universelt utformede botilbud. Modernisering og utbygging skal være tilpasset beboere med demens og kognitiv svikt. Investeringstilskuddet utformes som et engangstilskudd som i gjennomsnitt dekker 25 pst. av anleggskostnadene. Det gis maksimalt 600 000 kroner per sykehjemsplass og maksimalt 400 000 kroner per omsorgsbolig. Det kan også søkes om tilskudd til utbedring av fellesareal i eksisterende boliger dersom de oppfyller hovedformålet om heldøgntjeneste. Regjeringen vil i konsultasjonssammenheng diskutere utviklingen i behovet og måloppnåelse på området med KS.

Ordningen skal forvaltes av Husbanken. Husbanken skal innhente uttalelse fra fylkesmannen om prosjektet er i samsvar med kommunens behov og om investeringer og drift knyttet til prosjektet er tatt inn i kommunens årsbudsjetter og økonomiplan.

Rekruttering av helse- og omsorgspersonell

Regjeringen vil gjennom styrking av kommuneøkonomien legge til rette for en utvidelse av personellkapasiteten med 10 000 nye årsverk i den kommunale omsorgstjenesten innen utgangen av 2009. For å sikre tilstrekkelig rekruttering av faglig kvalifisert personell gjennomføres samtidig Kompetanseløftet 2015.

Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at kommunene i 2006 økte innsatsen i omsorgstjenesten med hele 5900 årsverk. I 2005 og 2006 er det til sammen etablert 7800 nye årsverk. SSB viser imidlertid til at noe av den rapporterte veksten kan skyldes endrede rapporteringsrutiner. Dersom man holder kommuner utenfor som avviker med mer enn 10 pst. fra den gjennomsnittlige veksten i 2006 ville veksten blitt 3200 årsverk. Departementet legger i utgangspunktet til grunn 5900 flere årsverk i 2006, men erkjenner samtidig at det er usikkerhet om tallene og at den reelle veksten kan ligge noe lavere. Rapportering fra landets fylkesmenn til Sosial- og helsedirektoratet viser at kommunene planlegger med en vekst på om lag 2500 nye årsverk i 2007. Samlet viser dette at målsettingen om 10 000 årsverk antakelig vil nås før 2009. Regjeringen vil i konsultasjonssammenheng diskutere utviklingen og måloppnåelse på området med KS.

SSB sine tall for 2005 og 2006 viser videre at de nye årsverkene i omsorgstjenesten dekkes av utdannet fagpersonell og at andelen årsverk uten helse- og sosialutdanning reduseres. Tallene viser også at antall ansatte som jobber tilnærmet heltid i omsorgstjenesten har økt med 10 000 personer eller om lag 20 pst. fra 2004 til 2006. Denne endringen anslås isolert sett å gi en økning på om lag 2500 nye årsverk.

Kompetanseløftet 2015

Kompetanseløftet 2015 inngår i Omsorgsplan 2015 og omfatter tiltak for å sikre god rekruttering, høy kompetanse og stabil bemanning i pleie- og omsorgssektoren. I statsbudsjettet for 2008 bevilges det til sammen 155,8 mill. kroner.

Måltall for legetjenester i sykehjem

Det er bred enighet om at innsatsen i legeårsverk i sykehjem er for lav. Regjeringen har varslet at det er behov for å øke innsatsen av legeårsverk med minst 50 % i perioden fra 2005 til 2010. Helse- og omsorgsdepartementet har i rundskriv til kommunene gitt kriterier for fastsettelse av lokal norm for legetjenester i sykehjem. Målsettingen om økt innsats av legeårsverk vil bli drøftet med KS etter at kommunene har fastsatt sin norm og fylkesmennene har oppsummert kommunenes samlede behov. Økningen i antall legeårsverk foreslås finansiert innenfor veksten i frie inntekter og som en del av regjeringens målsetting om 10 000 nye årsverk i omsorgstjenesten.

Opptrappingsplan psykisk helse

Psykisk helsearbeid i kommunene omfatter tiltak og tjenester til mennesker med psykiske vansker og lidelser og deres familier og nettverk. Det er foreslått bevilget 434 mill. kroner mer til psykisk helsearbeid i kommunene i 2008 i forhold til saldert budsjett 2007.

I tråd med forutsetningene for opptrappingsplanen foreslås det at det øremerkede tilskuddet til kommunene innlemmes i rammetilskuddet fra og med 2009. Psykisk helsearbeid i kommunal sektor er imidlertid et ungt arbeidsfelt. Det er derfor behov for videreutvikling når det gjelder kvalitet, kompetanse, innhold og organisasjon. Departementet anbefaler at kompetansebehov og tjenesteutvikling i kommunal sektor fra og med 2009 følges opp gjennom statlig stimuleringsstilskudd til kompetansehevede tiltak og tjenesteutvikling. Omfanget vil bli nærmere vurdert i forbindelse med statsbudsjettet for 2009. Midlene skal ikke benyttes til ordinær drift av tjenester, men til utviklings- og kompetansetiltak og ses i sammenheng med Opptrappingsplan for rus.

Fylkesmannen har gjennom egne rådgivere for psykisk helsearbeid i kommunene fulgt opp kommunene i opptrappingsplanperioden. Departementet foreslår at fylkesmannens rådgivningsfunksjon videreføres også etter 2008 for å følge opp utviklingen i kommunene.

Helsestasjons- og skolehelsetjenesten er en viktig aktør i det forebyggende arbeidet overfor barn og unge. Det blir i 2007 og 2008 rettet særskilt oppmerksomhet mot å styrke disse tjenestene.

Opptrappingsplan for rusfeltet

Gjennom opptrappingsplanen for rusfeltet legges det til rette for en systematisk satsing for å styrke den individuelle oppfølgingen og øke bruk av individuell plan (IP), kvalitetsheving og videreutvikling av det kommunale tilbudet.

I opptrappingsplanen for rusfeltet er det foreslått en styrking på 100 mill. kroner til spesialisthelsetjeneste, kommunerettede tiltak og forskning.

Harmonisering av den kommunale sosial- og helselovgivningen (Bernt-utvalget)

Departementet er i gang med oppfølgingen av utvalgets forslag. Arbeidet har vist at flere problemstillinger må utredes nærmere, særlig forholdet til annen helselovgivning og utviklingen av ny arbeids- og velferdsforvaltning (NAV). Det vil bli sendt ut et høringsnotat våren 2008. Det har vært ett møte mellom staten og KS om saken. Departementet vil invitere KS til videre dialog om problemstillinger i forbindelse med lovarbeidet, også i konsultasjonsordningen.

Demensplan 2015

Demensplan 2015 løfter frem tre hovedinnsatsområder: utbygging av dagaktivitetstilbud, bedre tilpassede botilbud og økt kunnskap og kompetanse om demenslidelser. Demensplanen 2015 er en av delplanene under Omsorgsplan 2015 og skal bidra til å målrette omsorgsplanens mer generelle virkemidler. Utbygging av tilpassede bo- og institusjonstilbud og fellesareal med rom for dagaktiviteter vil bli finansiert som en del av den nye tilskuddsordningen til sykehjem og omsorgsboliger, dersom de oppfyller hovedformålet om heldøgntjeneste. Demensplanen tar videre i bruk og målretter virkemidlene i Kompetanseløftet 2015 mot demensomsorgen. I tillegg foreslår regjeringen å bevilge ytterligere 17 mill. kroner til demensplanens særskilte forsknings-, utviklings- og kompetansetiltak i 2008.

Interkommunalt legevaktsamarbeid

Interkommunalt samarbeid om større vaktdistrikter kan være et viktig tiltak for å lette vaktbelastningen for legene, særlig i mindre kommuner. Ifølge Nasjonalt kompetansesenter for legevaktmedisin har om lag 70 pst. av landets kommuner et samarbeid med andre kommuner om en eller annen form for interkommunal legevaktordning. Som et rent stimuleringsiltak for å få forgang i arbeidet med etablering av flere interkommunale legevaktsamarbeid foreslås en ny tilskuddsordning på 2 mill. kroner i 2008.

3.4 Justis- og politidepartementet

Politiråd

Gode relasjoner politi - kommune er en viktig forutsetning for et lokalt forankret politi. Regjeringen vil derfor at det skal etableres politiråd i kommunene med formål å videreutvikle politiets forankring lokalt. Politidirektoratet har utarbeidet et eget rundskriv om politiråd, som pålegger politimesteren ansvaret for å ta initiativ til å opprette politiråd i de respektive kommuner. Det er pr. august 2007 opprettet 49 slike råd. Ordningen er frivillig for kommunene.

Nødnett

Brukerbetaling

Stortinget har lagt til grunn at brukerne skal dekke driftsutgiftene etter hvert som nødnettet bygges ut og tas i bruk. En arbeidsgruppe med deltakelse fra Direktoratet for nødkommunikasjon (DNK), Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, Politidirektoratet, Sosial- og helsedirektoratet, KS og Norges brannbefals landsforbund fremmet i juni 2007 et forslag til prismodell for bruk av nødnettet. Forslaget fra arbeidsgruppen ble lagt til grunn og 19. september 2007 offentliggjorde DNK prisene for bruk av nødnettet på www.dinkom.no.

Betalingsordningen innebærer at det fastsettes en årlig abonnementsavgift per radioterminal/operatørplass. Det benyttes ikke tidsavregning, men en avgift som er delt inn i seks nivåer avhengig av forventet bruk. Det legges opp til en lav introduksjonspris (70 pst. rabatt) for å kompensere for at deler av nødnettet ikke kan koble ned sine analoge anlegg før større deler av landet er bygget ut. Brukerbetalingen vil bli gjennomgått på nytt når det foreligger målinger av etatenes faktiske forbruksmønster. På grunn av forsinkelsen i utbyggingen vil det ikke bli innført brukerbetaling før i 2009. Betalingssystemet vil innebære en betydelig omfordeling av utgiftene mellom sektorene, jf. St.prp. nr. 30 (2006-2007).

3.5 Kommunal- og regionaldepartementet

Ressurskrevende tjenester

Formålet med bevilgningen til ressurskrevende tjenester er å sikre at tjenestemottakere som krever stor ressursinnsats fra det kommunale tjenesteapparat, får et best mulig tilbud uavhengig av kommunens økonomiske situasjon.

Som varslet i kommuneproposisjonen for 2008 foreslås det en omlegging av toppfinansieringsordningen, kombinert med at staten tar en større andel av finansieringen av ordningen. Kompensasjonsgraden for kommunenes utgifter over innslagspunktet foreslås økt fra 70 til 85 pst. Det innebærer at kommunenes egenandel for lønnsutgifter som overstiger innslagspunktet i gjennomsnitt halveres. Økningen av statens dekningsgrad innebærer en avlastning av kommunenes frie inntekter med knapt 500 mill. kr.

Det foreslås videre å endre ordningen slik at det bosettingsstimulerende særtilskuddet for flyktninger med alvorlige funksjonshemninger eller adferdsvansker ikke skal trekkes fra ved utmåling av tilskuddet. Det bosettingsstimulerende særtilskuddet er på inntil kr 700 000 pr. bruker pr. år i inntil 5 år. Med denne endringen vil kommunene

få et høyere beløp som grunnlag for tilskuddsberegningen. Det betyr igjen at kommunene vil få en betydelig redusert egenandel ved bosetting av denne gruppen. Det forventes derfor at kommunene i større grad enn tidligere vil ha insentiv til å bosette flyktninger med alvorlige funksjonshemninger eller adferdsvansker.

Ved siden av at kommunene får økt tilskudd, vil modellen for tildeling av tilskudd være enklere og mer forutsigbar. Kommunene vil få kompensert en fast andel av egne utgifter ut over innslagspunktet. Videre kan kommunene inntektsføre tilskuddet ett år tidligere enn hva som er tilfellet i dag. Det vil føre til at det er mer samsvar mellom tidspunktet for kommunenes utgifter og kommunenes inntekter.

Det budsjetteres med 2 741 mill. kr i 2008, som er en økning på 908 mill. kr i forhold til saldert budsjett 2007. Forslaget til bevilgning for 2008 tar hensyn til at faktisk utbetalt tilskudd i 2007 er 2 018 mill. kr, dvs. 185 mill. kr mer enn saldert budsjett. Helse- og omsorgsdepartementet vil senere i høst fremme forslag til tilleggsbevilgning for 2007. Merutgiftene i 2008 knyttet til økningen av kompensasjonsgraden fra 70 til 85 pst. er beregnet til knapt 500 mill. kr. Videre er det lagt til grunn en økning i antall tjenestemottakere på 4 pst. og en reell vekst i utgifter pr. bruker på 2 pst. i 2008.

Fra og med 2008 overføres ansvaret for toppfinansieringsordningen fra Helse- og omsorgsdepartementet til Kommunal- og regionaldepartementet. Utgiftene vil bli budsjettert på kap. 575, post 60. Sosial- og helsedirektoratet vil fortsatt forvalte tilskudd til kommunene. Det vises til nærmere omtale av ordningen i Kommunal- og regionaldepartementets budsjettproposisjon for 2008.

3.6 Kunnskapsdepartementet

Utvidelse av voksnes rett til videregående opplæring

Voksne som er født før 1978, og som ikke har fullført videregående skole, har rett til videregående opplæring. En økende gruppe voksne faller utenfor voksenretten. Det gjelder først og fremst personer som er født i og etter 1978, og som ikke har tatt videregående opplæring eller som har falt fra underveis. St.meld. nr.16 (2006–2007) varslet at Kunnskapsdepartementet ville komme med forslag om å endre opplæringsloven slik at retten til opplæring skal gjelde alle voksne over 25 år. Forslaget om en slik lovendring ble sendt på høring 12. oktober med høringsfrist 10. desember 2007. Kunnskapsdepartementet tar sikte på å fremme forslaget om lovendring våren 2008. Det er foreslått å bevilge 21 mill. kroner over rammetilskuddet til fylkeskommunene til dette i 2008.

Rådgiving i skolen

I Revidert nasjonalbudsjett, jf. Innst. S. nr. 230 (2006–2007), ble det vedtatt å bevilge til sammen 15 mill. kroner til styrking av rådgiving i skolen. Fire mill. kroner ble bevilget over kap. 226 Kvalitetsutvikling i grunnopplæringen til å etablere partnerskap for karriereveiledning i alle fylkeskommunene. I tillegg ble 11 mill. kroner, spesielt rettet mot ungdomstrinnet, lagt inn i rammen til fylkeskommunene. Regjeringen foreslår å videreføre disse bevilgningene i 2008 med 37,5 mill. kroner. Av dette vil 27,5 mill. kroner ligge i rammen til fylkeskommunene, resterende 10 mill. kroner vil ligge på kap. 226.

Timetallsutvidelse i grunnskolen

Regjeringen foreslår i budsjettet for 2008 å utvide timetallet på barnetrinnet med til sammen fem (5) uketimer á 60 minutter på barnetrinnet – fordelt på to timer i norsk, to timer i matematikk og en time i engelsk. Økningen i timetallet skal gjelde fra høsten 2008. Det er foreslått bevilget 275,7 mill. kroner til dette i 2008. Av dette vil 270 mill. kroner bli lagt inn i rammetilskuddet til kommunene.

Gratis læremidler i videregående skole

Høsten 2008 blir ordningen med gratis læremidler utvidet til også å gjelde for videregående trinn 3. Regjeringen foreslår å bevilge 223 mill. kroner i kompensasjon til skoleeier i 2008. Av dette vil 211,5 mill. kroner bli lagt inn i rammetilskuddet til fylkeskommunene.

Barnehager

Totalt foreslår regjeringen å øke bevilgningene til barnehager med om lag 3,6 mrd. kroner nominelt i forhold til saldert budsjett 2007. Det tilsvarer en reell vekst på om lag 2,7 mrd. kroner. Dette omfatter bevilgninger til utbygging av nye plasser i 2008, bevilgninger som sikrer fullfinansiering av barnehageplasser som ble etablert i 2006 og 2007 og videreføring av maksimalgrensen for foreldrebetalingen for en heltidsplass i barnehage på samme nominelle nivå som i 2007.

Regjeringen foreslår, på grunnlag av en prognose for hva som vil være etterspørselen etter barnehageplasser ved utgangen av 2008, å sette av 372 mill. kroner til drift og utbygging av nye barnehageplasser i 2008. Dette legger til rette for en utbygging av 7 700 nye heltidsplasser, som er anslått å gi plass til 3 900 flere barn i 2008. Bevilgningsforslaget vil samlet legge til rette for at alle barn som er forventet å ønske barnehageplass i 2008, skal få plass. Med denne veksten i nye barn i barnehage vil det samlet være lagt til rette for om lag 255 000 barn har et barnehagetilbud ved utgangen av 2008.

Videre foreslår regjeringen å sette av om lag 2,3 mrd. kroner av den forslåtte bevilgningsøkningen for å sikre fullfinansiering av barnehageplasser som ble etablert i 2006 og 2007. Dette er inkludert en videreføring av midler bevilget i revidert nasjonalbudsjett for 2007.

Regjeringen foreslår at foreldrebetalingen for en heltidsplass blir ført videre på samme nominelle nivå som i 2007. Dette innebærer at foreldrebetalingen skal utgjøre kroner 2 330 per måned og kroner 25 630 på årsbasis for en heltidsplass. Dette vil gi en realnedgang i maksimalprisen på kr 100 per måned per barn i 2008 sammenliknet med en videreføring av foreldrebetaling basert på forventet pris- og kostnadsvekst i kommunesektoren i 2008. Det foreslås å øke bevilgningen til dette med 249 mill. kroner.

Kunnskapsdepartementet foreslår å benytte om lag 66 mill. kroner til kvalitetsutvikling i barnehagene i 2008. Dette gir rom for oppfølging av tiltak som er satt i verk i forbindelse med Strategi for kompetanseutvikling i barnehagesektoren (2007–2010) og Strategi for rekruttering av førskolelærere til barnehagen (2007–2011). Videre blir det foreslått å etablere 125 nye studieplasser for førskolelærerutdanning.

3.7 Kultur- og kirkedepartementet

Istandsetting av kirkebygg

Fra 1. juli 2007 er det etablert en tilskuddsordning fra Opplysningsvesenets fond til istandsetting av automatisk fredete kirker, dvs. middelalderkirker og andre kirker som er bygget før 1650. Tilskuddet skal normalt være 30 pst. av de beregnede istandsettingskostnadene. Det er søknadsfrist en gang i året, første gang 1. november 2007. Ordningen skal som omtalt over finansieres av Opplysningsvesenets fond og fondets inntekter og utgifter inngår ikke i statsbudsjettet. Tilsagnsrammen skal hvert år fastsettes av Kultur- og kirkedepartementet. Denne skal tilpasses fondets avkastning og finansielle situasjon. Rentekompensasjonsordningen for istandsetting av kirker, som bevilges over kap. 582, post 61 Rentekompensasjon kirkebygg på Kommunal- og regionaldepartementets budsjett, er fra samme tid forbeholdt kirker bygget etter 1650. Regjeringen foreslår en bevilgning på 74,1 mill. kroner i 2008 til å dekke renteutgifter for investeringsrammen på 1,3 mrd. kroner.

Den kulturelle spaserstokken

I statsbudsjettet for 2007 ble det bevilget 10 mill. kroner til forsøksordninger for eldre gjennom Den kulturelle spaserstokken. Den kulturelle spaserstokken skal gi eldre et bredt og profesjonelt kulturtilbud. Kultur- og kirkedepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet bidro med 5 mill. kroner hver. Midlene er fordelt etter søknad på til sammen 67 kommuner i alle landets fylker. Ordningen foreslås videreført og utvidet i 2008. Det er foreslått avsatt 10 mill. kroner på Kultur- og kirkedepartementets budsjett (kap. 320, post 78), og i tillegg foreslås Helse- og omsorgsdepartementet sitt tilskudd på 5 mill. kroner (kap. 760, post 21) videreført.

3.8 Landbruks- og matdepartementet

Veterinærdekning og klinisk veterinærvakt

Landbruks- og matdepartementet varslet i St.prp. nr. 1 (2006-2007) at departementet vil overføre ansvaret for å sikre tilfredsstillende tilgang på tjenester fra dyrehelsepersonell til kommunene fra 1.1.08. Samtidig ville ansvaret for klinisk veterinærvakt bli overført fra Mattilsynet til kommunene. I tråd med dette har Landbruks- og matdepartementet i Ot.prp. nr. 68 (2006-2007) gjort framlegg om å gi kommunene ansvar for å sørge for tilfredsstillende tilgang på tjenester fra dyrehelsepersonell. Lovendringsforslaget vil bli behandlet av Stortinget i løpet av høsten 2007. Ansvaroverføringen vil da kunne skje fra 1.1.08.

Tilfredsstillende tilgang til veterinærtjenester er viktig, både for landbruket og samfunnet generelt. Landbruks- og matdepartementet vil legge vekt på at den øremerkede bevilgningen til kommunene gir styrket tilgang til veterinærtjenester i områder med svakt næringsgrunnlag for veterinærtjenester samtidig som ordningen med klinisk veterinærvakt utenom ordinær arbeidstid blir videreført.

Det blir lagt til rette for at distriktskommuner kan finne gode, lokale løsninger for å trekke til seg og dra nytte av veterinærkompetanse ved at det er satt av stimuleringsmidler som kommunene kan søke på. Det har vært god dialog mellom

departementet og KS for å utrede de økonomiske og administrative konsekvensene, samt for å legge til rette for forberedelse og gjennomføring av reformen.

Landsdekkende landbruksvikarordning

Landbruksvikartilbudet skal sikre arbeidshjelp ved akutte kriser som alvorlig skade eller sykdom for husdyr- og planteprodusenter. Kostnadene med eksisterende tilskuddsordning til et frivillig kommunalt landbruksvikartilbud har vært delt mellom staten, brukerne av ordningen og kommunene.

I forbindelse med ny landsdekkende landbruksvikarordning overføres 27 mill. kroner fra Kommunal- og regionaldepartementets budsjett kap. 571 Rammetilskudd til kommuner, til Landbruks- og matdepartementet kap. 1150. Bevilgningen til ordningen økes med 17 mill. kroner over Landbruks- og matdepartementets budsjett. Det vises til omtale i St.prp. nr. 77 (2006-2007) om årets jordbruksoppgjør og budsjettproposisjonene for Kommunal- og regionaldepartementet og Landbruks- og matdepartementet for 2008. For å sikre tilstrekkelig tid til omlegging av ordningen blir 2008 en overgangsperiode, hvor kommuner med egen ordning fortsatt kan motta tilskudd for landbruksvikar ut dette året. Landbruks- og matdepartementet legger til grunn at landbruksvikarer som i dag er kommunalt ansatt, kan få tilbud om stilling som landbruksvikarer hos avløserlagene. Landbruks- og matdepartementet har hatt tett samarbeid med KS om endringene.

3.9 Miljøverndepartementet

Ny plandel i plan- og bygningsloven

Som ledd i forberedelse til iverksetting av ny plandel i plan- og bygningsloven vil Miljøverndepartementet ta initiativ til samarbeid med KS om et veilednings- og informasjonsopplegg.

Ny avfallsforskrift med krav om avfallsplaner i byggesaker

De nye reglene gjør det obligatorisk for alle i hele landet som skal bygge, rive eller rehabilitere bygg av en viss størrelse å lage en plan for hvordan avfallet skal håndteres. Reglene sier også at minst 60 prosent av avfallet fra bygging, riving og rehabilitering må kildesorteres. Enkelte kommuner har hatt lokale forskrifter om avfallsplaner. Gjennom den nye forskriften gjøres kravene obligatoriske i hele landet.

Avfallsplanen skal godkjennes av kommunen før det gis igangsettestillatelse etter plan- og bygningsloven. Kommunen kan kreve sine utgifter knyttet til saksbehandling dekket gjennom et gebyr.

Forskriften tas inn som et eget kapittel i avfallsforskriften, og trer i kraft 1. januar 2008.

3.10 Olje og energidepartementet

Innspill fra KS:

NVE som regulator av nettmonopolet

Energibedriftene i KS Bedrift og deres eiere opplever stor usikkerhet om eget inntektsnivå i år og for kommende år som følge av at NVE ligger langt etter egne tidsfrister i arbeidet med å innføre den nye reguleringen av nettvirksomheten fra 2007. Usikkerheten skyldes primært manglende framdrift og avklaring. NVE har i de siste års prosess med utvikling av reguleringsmetodikken vist stor vilje til dialog og samarbeid med bransjen.

NVE har i forespørsel fra en samlet bransje om å lage en nærmere beskrivelse av selve monopoloppgaven nettvirksomhet, henvist til at de ikke har ressurser til å prioritere dette arbeidet. Samtidig mangler fortsatt en endelig rapport med beskrivelse av reguleringen for 2007 (opprinnelig egen frist februar). Mange nettselskaper mangler tilbakemelding på kommentarer og klager på data som er grunnlag for varsel om vedtak (foreløpig anslag) om inntektsramme for inneværende år.

Det skaper usikkerhet om de økonomiske rammebetingelsene for nettselskapene og eierne. Dette er uheldig med tanke på det behovet for opprusting og fornyelse av overføringsnettet som foreligger, og det vil bidra til en svekket drifts- og leverings sikkerhet for strøm til forbrukere og næringsliv.

KS og KS Bedrift ønsker at Olje- og energidepartementet ser til at arbeidet prioriteres og følges opp i tråd med opprinnelig fremdriftsplan så langt mulig.

KS innspill slutt

Svar fra Olje- og energidepartementet:

NVE innførte fra januar 2007 en videreutviklet modell for den økonomiske reguleringen av nettselskapene. Prosessen med reguleringen startet i 2002 og bransjeorganisasjonene, deriblant KS Bedrift, har deltatt aktivt i denne prosessen.

Ifølge NVE har uforutsette forhold og omprioriteringer medført at det har oppstått forsinkelser i forhold til NVEs planer som ble lagt ved inngangen til 2007. Dette skyldes ifølge NVE flere forhold, blant annet mer tidkrevende arbeid enn forutsatt hos både NVE og selskapene vedrørende innhenting av nødvendig og korrekt datamaterial, oppfølging av tilsynsbesøk, redusert bemanning som følge av turnover og omprioriteringer som følge av endrede forutsetninger og nye oppgaver.

I følge NVE har de derfor ikke ressurser til å prioritere arbeidet med å lage en nærmere beskrivelse av selve monopoloppgaven i nettvirksomhet i år. NVE har imidlertid uttalt at de er positive til bransjens initiativ og sagt seg villig til å delta på møter i den utstrekning ressurs situasjonen tillater. NVE har derfor også vært nødt til å nedprioritere sammenstillingen av rapportutkastet og det eksterne notatet av reguleringen for 2007. Dette burde imidlertid ifølge NVE ikke bidra til økt usikkerhet for nettselskapene. Det er videre NVEs oppfatning at alle nettselskaper har fått

tilbakemelding på sine merknader og innspill. NVE oppfatter det imidlertid slik at det er de konkrete konsekvensene for inntektsrammen deres usikkerhet er knyttet til. Dette vil imidlertid ikke kunne beregnes før data for alle nettselskaper er på plass.

Det er Olje- og energidepartementets vurdering at det er viktig at både NVE og de enkelte nettselskapene bidrar til at reguleringen fungerer og følges opp på en hensiktsmessig måte. Innføringen av ny regulering fra 2007 har vært en krevende prosess for både NVE og selskapene, og det er ikke uvanlig at det oppstår noen forsinkelser i forhold til de planene som ble lagt ved inngangen til året. Det er beklagelig at denne forsinkelsen har medført at nettselskapene får informasjon om forventet inntektsramme for 2007 senere en hva NVE hadde planlagt. Det er imidlertid Olje- og energidepartementets vurdering at NVE har prioritert å få gode data fra alle selskaper før NVE gjør nye analyser for å være sikre på at normkostnadene bli så representative som mulig. Bakgrunnen er at beregning av normkostnaden for det enkelte nettselskap forutsetter tilfredsstillende data fra alle selskapene.

Både NVE og Olje- og energidepartementet tilstreber at den usikkerheten som KS og KS-bedrift påpeker skal oppleves som så liten som mulig. Olje- og energidepartementet forutsetter derfor at NVEs prosesser i 2008 i foregår i henhold til planene. Dette vil imidlertid også kreve en vesentlig strammere holdning i forhold til tidsfrister mv. overfor bransjen. Olje- og energidepartementet vil imidlertid presisere at myndighetenes regulering av nettvirksomheten ikke legger opp til at det skal være full forutsigbarhet om fremtidige inntekter i detalj, og at nettselskapene også må håndtere noe usikkerhet mhp fremtidige inntekter.

3.11 Finansdepartementet

Orienteringssak fra KS:

KS overleverte følgende innspill på konsultasjonsmøtet og orienterte om at KS oversender dette innspillet til Stortinget sammen med Fellesdokumentet 2007:

Endringer i kraftverksbeskatningen

Regjeringen har i sitt budsjettforslag for 2008 foreslått vesentlige endringer i beskatningen for vannkraftverk. Det gjelder bl.a. en nedjustering av nedre grense for betaling av grunnrenteskatt fra 5500 kVA til 1500 kVA, økning i grunnrenteskatten fra 27 til 30 % og fjerning av risikotillegget i renten ved beregning av friinntekt.

Det fremgår at endringene vil gi staten økte skatteinntekter på rundt 280 mill. kroner i 2008, men at utbyttet fra Statskraft vil bli redusert, slik at netto provenyvirkning for staten blir på om lag 165 mill. kroner. Det er ikke angitt hvilke utbyttereduksjoner kommuner og fylkeskommuner blir påført som følge av omleggingen. Fra 2009 anslås at staten vil få en ytterligere netto inntektsvekst på 38 mill. kroner. Det fremgår at grunnrenteskatten kan motregnes i eiendomskattegrunnlaget for kraftverkene med virkning fra 2009, men uten at virkningen på eiendomskatten (som er en kommunal inntekt) er angitt.

KS kan ikke se at endringene i grunnrenteskatten er i tråd med målet om å satse på fornybar energi, gitt at småkraft nå er satsingsområde. Endringen vil bl.a. redusere

lønnsomheten på flere småkraftprosjekter og medføre nye tilpassninger til antall kVA. Dette kan bety en reduksjon i utbygging av småkraft.

KS ønsker å komme i dialog med statlige myndigheter om de foreslåtte endringene i grunnrenteskatten. KS ønsker at insitamenter som ivaretar regjeringens satsinger på fornybar energi ivaretas.

KS støtter forslaget om å endre beregning av minimums- og maksimumsgrenser for nye kraftverk. Forslaget innebærer at beregningene fristilles fra naturressursskatten og baseres på gjennomsnittet av produksjon på en periode på inntil 7 år. Det betyr at kommuner med kraftanlegg yngre enn 7 år får full eiendomssatt fra første driftsår.

4. Kostnadsberegninger

Fra og med konsultasjonsåret 2007 er det innført nye rutiner for involvering av KS i arbeidet med kostnadsberegninger av statlig initierte reformer. Rutinene skal bidra til å gjøre regjeringens beslutningsgrunnlag best mulig. I tillegg skal rutinene tilrettelegge for en best mulig oppslutning om reformen i kommunesektoren ved å synliggjøre at partene i konsultasjonsordningen er enige om de kostnadsberegningene som er lagt til grunn. Rutinene er basert på rapporten *Om kostnadsberegninger av statlig initierte reformer i kommunesektoren*. Rapporten er tilgjengelig på Kommunal- og regionaldepartementets nettsider www.krd.no.

Rutinene medfører ingen endringer i Utredningsinstruksen eller annet reglement som omhandler statens kostnadsberegninger av reformer. Rutinene omhandler ikke uformell kontakt og involvering av KS i kostnadsberegninger.

KS har meldt opp ordningen med brukerstyrt personlig assistent (BPA) som kostnadsberegningssak til det 4. konsultasjonsmøtet jf. omtale nedenfor.

Nedenfor gjennomgås videre status for de øvrige kostnadsberegningssakene som er oppmeldt i 2007. En samlet oversikt over alle sakene som er meldt opp i 2007 ligger i vedlegg b).

Partene har også vurdert behovet for seks oppmeldingstidspunkter i 2008 på bakgrunn av erfaringene med ordningen i 2007.

4.1 Kostnadsberegningssaker meldt opp til det 4. konsultasjonsmøtet

Brukerstyrt personlig assistent (BPA)

Brukerstyrt personlig assistent (BPA) er meldt opp som kostnadsberegningssak av KS til det 4. konsultasjonsmøtet. Helse- og omsorgsdepartementet har på høring et forslag om rettighetsfesting av BPA. Høringsfrist er satt til 1. november. Forslaget i høringsnotatet innebærer å endre sosialtjenesteloven slik at alle som fyller de alminnelige vilkårene for å motta praktisk bistand og opplæring, og som har behov for omfattende tjenester, får en rett til å få hele eller deler av tjenesten organisert som BPA. Helse- og omsorgsdepartementet ønsker en dialog med KS om saken, og vil komme tilbake med forslag til eventuelle endringer og kostnadsberegning av disse.

4.2 Gjennomgang av status for kostnadsberegningssaker meldt opp tidligere i 2007

Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Kommunalt kvalifiseringsprogram som skal forvaltes av NAV-kontorene

Kommunalt kvalifiseringsprogram ble meldt opp som kostnadsberegningssak til det 1. møtet i 2007. Den foreslåtte bevilgningen på 230 mill. kroner under kap. 621, post 62 i St.prp. nr. 1 (2007-2008) samsvarer med beregnede merkostnader for kommunene

knyttet til kvalifiseringsprogrammet i 2008. Disse kostnadsberegningene er gjennomført i samråd med KS. Det er stor usikkerhet knyttet til disse beregningene, og det vil være viktig å innhente erfaringsmateriale etter hvert som ordningen tas i bruk i kommunene. KS vil bli involvert i det videre arbeidet.

Forslag om ikke- diskrimineringslov for personer med nedsatt funksjonsevne (universell utforming)

Forslag om ikke- diskrimineringslov for personer med nedsatt funksjonsevne (universell utforming) ble meldt opp som kostnadsberegningssak til det 2. konsultasjonsmøtet. Det er i dag begrenset lovgivning som forbyr diskriminering på grunnlag av funksjonsnedsettelse. Et lovutvalg har utredet en styrking av det rettslige vernet mot diskriminering på grunnlag av nedsatt funksjonsevne (NOU 2005:8 Likeverd og tilgjengelighet) og foreslått en egen lov mot diskriminering på grunnlag av nedsatt funksjonsevne (diskriminerings- og tilgjengelighetsloven). Loven skal bidra til å skape et mer tilgjengelig og likestilt samfunn. Regjeringen legger stor vekt på arbeidet mot diskriminering og vil legge fram en odelstingsproposisjon med oppfølging av utvalgets forslag våren 2008. Arbeids- og inkluderingsdepartementet viser til at det er igangsatt dialog med KS om lovforslaget, og at dialogen skal videreføres.

Helse- og omsorgsdepartementet

Finansiering av fysioterapitjenesten

Finansiering av fysioterapitjenesten ble meldt opp som kostnadsberegningssak til det 1. konsultasjonsmøtet. Helse- og omsorgsdepartementet har startet et arbeid med en gjennomgang av finansieringen av fysioterapitjenesten i kommunene med sikte på økt kommunalt finansieringsansvar. En arbeidsgruppe med deltakelse fra blant annet KS og Norsk Fysioterapiforbund har sett på ulike tiltak som kan bidra til at kommunene får et større finansieringsansvar, og har vurdert ulike finansieringsmodeller. Departementet vil vurdere gruppens arbeid, med sikte på eventuelle forslag til endringer.

Finansiering av logopeder og audiopedagoger

Finansiering av logopeder og audiopedagoger ble meldt opp som kostnadsberegningssak til det 1. konsultasjonsmøtet i 2007. Helse- og omsorgsdepartementet har hatt på høring et forslag om oppheving av § 5-10 i folketrygdloven vedrørende privatpraktiserende logopeder og audiopedagoger. På bakgrunn av de innspill departementet har mottatt, har departementet kommet til at en vil se dette spørsmålet i en videre sammenheng. Helse- og omsorgsdepartementet vil vurdere å sette i gang en kartlegging av logoped- og audiopedagogtjenesten, og i denne sammenheng vurdere finansieringsordningen. Når det gjelder kostnadsberegninger av eventuelle forslag vil departementet eventuelt komme tilbake til dette.

Justis- og politidepartementet

Nødnett - Kostnadskartlegging

Nødnett ble meldt opp som kostnadsberegningssak til det 2. konsultasjonsmøtet. Det er nylig lyst ut en konkurranse om å foreta en kostnadskartlegging i etatene knyttet til bruken av samband før og etter innføring av nødnettet. Det er satt ned en

referansegruppe som bistår prosessleder hos DNK med faglige råd om etatsspesifikke forhold. Gruppen vil bistå ift. å sikre at alle sider som skal kostnadskartlegges inkluderes i oppdraget, herunder sørge for at få resultatene sammenlignbare på tvers av etatene og på tvers av stat og kommunesektor. Referansegruppen har representasjon fra nødetatenes fagdirektorater, KS og Norsk brannbefals landsforbund. Det praktiske arbeidet vil starte opp i desember 2007 når valg av konsulentfirma er gjort.

Kunnskapsdepartementet

Timetallsutvidelse

Saken ble oppmeldt til det 1. konsultasjonsmøtet i 2007. Oppfølging av St. meld. Nr. 16 (2006-2007) *Tidlig innsats for livslang læring*. I St. meld. nr. 16 sies følgende: *"Regjeringen vil gjennomføre en gradvis utvidelse av skoledagen på de laveste trinnene fra 21 timer til 28 timer per uke. Utvidelsen skal brukes til utvidelse av undervisningstiden, til å gi større rom for elevenes selvstendige læring og til varierte fysiske aktiviteter."*

Kunnskapsdepartementet har involvert KS i kostnadsberegninger av å utvide timetallet på barnetrinnet, jf. møte 24. april 2007. KS ga på bakgrunn av presentasjonen i møtet uttrykk for at metodikken og forutsetningene for beregningen synes å være fornuftige. Videre er følgende sagt i referatet fra møtet: *"KS vil etter en nærmere vurdering av de enkelte forutsetningene for beregningene melde tilbake om man ønsker ytterligere møter om denne saken."* KS har ikke bedt om flere møter.

Gratis læremidler i videregående opplæring

Saken ble oppmeldt til det 1. konsultasjonsmøtet. I forbindelse med statsbudsjettet for 2007 vedtok Stortinget å innføre en ordning med gratis læremidler for elever i videregående opplæring. Ordningen innføres ved at fylkeskommunen får ansvar for at elevene får gratis lærebøker og digitale læremidler. I tillegg innføres det en ikke-behovsprøvd stipendordning gjennom Statens lånekasse for utdanning som skal bidra til å dekke kostnader elevene har til andre læremidler og individuelt utstyr. Ordningen vil gjelde i Vg2 fra høsten 2007, i Vg3 fra høsten 2008 og i Vg1 fra høsten 2009.

Kunnskapsdepartementet har involvert KS kostnadsberegninger av å innføre gratis læremidler i videregående opplæring, jf. møte 24. april 2007. Priser på lærebøker innhentet fra Den norske Forleggerforeningen ligger til grunn som en forutsetning for beregningen av kompensasjonen til skoleeier. Det er videre lagt til grunn at lærebøker i gjennomsnitt har en levetid på tre år. KS ga på møtet uttrykk for at kompensasjon for administrasjonsutgifter bør behandles særskilt og ikke justeres i takt med endrede årlige investeringsutgifter i innfasingsperioden. KD har tatt hensyn til dette i kompensasjonen som ligger inne i statsbudsjettet for 2008.

Videre gjorde KS gjorde rede for sitt syn på at fylkeskommunale kostnader til bærbare pc-er må beregnes og inngå i beregningen av fylkeskommunale kostnader. KD viser til at det ikke er krav i Opplæringsloven eller Kunnskapsløftet om at alle elever skal eie sin egen bærbare pc. Fylkeskommunene velger selv hva slags infrastruktur som er nødvendig for å oppfylle kompetansemålene i læreplanene.

Frukt og grønt

KS meldte opp ordningen med gratis frukt og grønt som en kostnadsberegningssak til det 3. oppmeldingstidspunktet 13. juni. Følgende omtale er hentet fra materialet til 3. konsultasjonsmøte:

”I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett ble det vedtatt å innføre en ordning med gratis frukt og grønt for alle elever på skoler med ungdomstrinn. Ordningen skal tre i kraft høsten 2007. Det er lagt til grunn at ordningen vil medføre et merbehov for kommunene på 87 mill. kroner i 2007. I utformingen av ordningen har Kunnskapsdepartementet vært i dialog med KS om beregningsgrunnlaget. Kunnskapsdepartementet er positive til at KS også involveres i beregningene ved en eventuell utvidelse av ordningen.”

4.3 Endring i antall oppmeldingstidspunkter i 2008

I 2007 er det seks oppmeldingstidspunkter for kostnadsberegningssaker, hvorav fire sammenfaller med konsultasjonsmøtene. De øvrige to oppmeldingstidspunktene er 13. juni og 7. desember. På bakgrunn av erfaringene med kostnadsberegningssystemet i 2007 har partene vurdert behovet for seks oppmeldingstidspunkter i 2008.

Det er enighet om å redusere antallet faste oppmeldingstidspunkter fra seks til fire i 2008. De fire oppmeldingstidspunktene skal sammenfalle med tidspunktene for konsultasjonsmøtene.

En reduksjon av faste oppmeldingstidspunkter må ikke være til hinder for at det raskt kan etableres kostnadssamarbeid mellom staten og KS. Kostnadssamarbeid som etableres mellom oppmeldingstidspunktene skal meldes opp og omtales i materialet til konsultasjonsmøtene, slik at det alltid foreligger en oppdatert oversikt over alle aktuelle reformer til konsultasjonsmøtene.

Forslag om etablering av kostnadssamarbeid mellom oppmeldingstidspunktene skal alltid forelegges Finansdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet og andre berørte departementer.

5. Tema for konsultasjonsmøtene i 2008

Ett av de faste temaene for konsultasjonsordningen er måloppnåelse foregående år basert på KOSTRA data, med vekt på resultatrapportering av nøkkeltall for tjenesteutvikling og sammenstilte analyser. På det 3. konsultasjonsmøtet i 2007 fremmet KS et ønske om at kvalitet og måloppnåelse basert på KOSTRA data, skal være en del av agendaen på det 3. konsultasjonsmøtet i 2008. KS hadde videre ett innspill om at oppfølging av saker i revidert nasjonalbudsjett kan være et aktuelt tema for det 3. møtet.

Måloppnåelse

I perioden 2004-2006 ble temaet måloppnåelse gjennomgått på bakgrunn av analyser gjort av Det tekniske beregningsutvalget for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) basert på de endelige KOSTRA-tallene av 15. juni. I 2007 ble temaet gjennomgått på det 2. konsultasjonsmøtet basert på de foreløpige KOSTRA-tallene av 15. mars.

Statistisk sentralbyrå (SSB) har de siste årene tatt i bruk nye analysemetoder som har hevet kvaliteten på de foreløpige KOSTRA-tallene som utgis 15. mars hvert år. En fordel med å benytte de foreløpige KOSTRA-tallene, er at temaet kan tas opp tidlig i konsultasjonsåret slik at diskusjonen blir mer aktuell og toneangivende i forhold til budsjettarbeidet og styringssignaler for kommende år enn dersom temaet blir tatt opp på et senere tidspunkt.

En ulempe ved drøfting basert på foreløpige KOSTRA-tall, er muligheten for et noe mer upresist grunnlag. Dette gjelder særlig tall som er innhentet fra registerbaserte rapporteringsordninger, bl.a. årsverkstallene for pleie- og omsorgssektoren de seneste årene. Samtidig har kvaliteten på de foreløpige tallene blitt betraktelig bedre de siste årene, og gir etter TBUs vurdering et tilfredsstillende grunnlag for en gjennomgang og analyse. Det har i 2007 vært åpnet for en supplerende gjennomgang av temaet på et senere konsultasjonsmøte dersom vesentlige endringer av tallene fra 15. mars til 15. juni.

Man har fire alternativer for gjennomgang av temaet måloppnåelse i 2008:

1. Temaet gjennomgås på det 2. konsultasjonsmøtet basert på de foreløpige KOSTRA-tallene av 15. mars. Det åpnes for en supplerende gjennomgang på et senere møte ved vesentlige endringer i de endelige tallene som kommer 15. juni.
2. Temaet gjennomgås på det 3. konsultasjonsmøtet i august. Gjennomgangen vil måtte baseres på de foreløpige KOSTRA-tallene, fordi TBU ikke har tilstrekkelig tid til å legge fram en analyse basert på endelige KOSTRA-tall til midten av august. Det åpnes for en supplerende gjennomgang på det 4. konsultasjonsmøtet ved vesentlige endringer i tallene fra 15. mars til 15. juni.
3. Det 3. konsultasjonsmøtet flyttes til september og gjennomgangen baseres på de endelige KOSTRA-tallene av 15. juni. KS vil ved en slik løsning ikke lenger møte staten i forkant av regjeringens siste budsjettkonferanse i slutten av august.

4. Gjennomgangen legges til det 4. konsultasjonsmøtet og baseres på de endelige KOSTRA-tallene.

Partene avklarer tidspunkt for gjennomgangen av temaet måloppnåelse i etterkant av det 4. konsultasjonsmøtet.

Oppfølging av saker i revidert nasjonalbudsjett mv.

Partene er omforent om at oppfølging av Stortingets behandling av saker i revidert nasjonalbudsjett og kommuneproposisjonen er mulige tema for det 3.

konsultasjonsmøtet hvis det 3. møtet avholdes på samme tidspunkt som nå.

Hovedtema på det 3. konsultasjonsmøtet er bilaterale samarbeidsavtaler mellom staten og KS.

6. Undertegning av reforhandlede samarbeidsavtaler

Samarbeidsavtalene om boligsosialt arbeid og landbruks- og næringsutvikling i kommunesektoren er reforhandlet og vil bli undertegnet på konsultasjonsmøtet. Avtalene ligger som vedlegg c) og d).

6.1 Kommunal- og regionaldepartementet

Samarbeidsavtale om boligsosialt arbeid

KS og regjeringen har siden 7. september 2005 hatt en samarbeidsavtale om tiltak for å forebygge og bekjempe bostedsløshet. Denne avtalen har som formål å bidra til at det legges til rette for trygge og gode boforhold for personer som står i fare for å bli, eller er bostedsløse, jf. resultatmålene i den nasjonale strategien På vei til egen bolig. Gjeldende avtale varer ut 2007.

KS og regjeringen ved Kommunal- og regionaldepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Justisdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Barne- og likestillingsdepartementet, har fremforhandlet ny avtale om samarbeid i det boligsosiale arbeidet. Den nye avtalen skal tre i kraft 1. januar 2008. Samarbeidet skal legge til rette for målet om at alle skal bo trygt og godt. Kommunal- og regionaldepartementet vil signere og koordinere oppfølgingen av avtalen for regjeringen, og KS forplikter seg til å jobbe overfor sine medlemmer for å gjøre avtalen kjent og bidra til måloppnåelse. Avtalen skal sees i sammenheng med relevante avtaler inngått mellom KS og regjeringen gjennom andre departementer.

6.2 Landbruks- og matdepartementet

Samarbeidsavtale om Landbruks- og næringsutvikling i kommunesektoren

KS og Landbruks- og matdepartementet har hatt en samarbeidsavtale siden 2004. Gjeldende avtale går ut 31.12.07. Siktemålet med avtalen er at staten ved Landbruks- og matdepartementet og kommunesektoren, representert ved KS, skal fortsette samarbeidet om å utvikle kommunen som nærings- og landbrukspolitisk aktør – innenfor de nasjonale rammene for landbruks- og matpolitikken.

Landbruks- og matdepartementet og KS ønsker å videreføre samarbeidet for en ny periode, frem til 31.12.09. Foreliggende avtale er i stor grad en videreføring av dagens avtale og det er bare gjort mindre endringer som i hovedsak går ut på økt konkretisering av hva partene vil gjøre i felleskap.

Vedlegg a)

Arbeidsgruppemandat

I henhold til det 3. konsultasjonsmøtet skal en arbeidsgruppe gjennomgå feltet bilaterale samarbeidsavtaler for å drøfte problemstillinger knyttet til den samlede effekten av nåværende avtaler og legge fram forslag til videre strategi for koordinering og eventuelt forenkling av feltet. Kommunal- og regionaldepartementet skal være sekretariat for arbeidsgruppen. Gruppen skal ha følgende sammensetning:

KRD 2 repr.
FIN 1 repr.
HOD 1 repr.
KD 1 repr.
AID 1 repr.
MD 1 repr.
LMD 1 repr.
FAD 1 repr.
KS 5 repr.

Arbeidsgruppen skal legge fram en rapport til det 2. konsultasjonsmøtet i 2008. I rapporten skal arbeidsgruppen:

1. gi en samlet status for feltet samarbeidsavtaler, herunder en drøfting/vurdering av den samlede effekten av de avtalene som er inngått jf. at avtalene bl.a. skal være et alternativt virkemiddel til lovregulering og øremerkede tilskudd
2. vurdere om omfanget av eksisterende avtaler gir tilstrekkelig mulighet for partene til å følge opp tiltakene i avtalene, (jf. ressurstilgang og økonomiske rammer)
3. vurdere om det bør innføres rutiner som kan føre til bedre forankring og oppfølging av avtalene både i staten og kommunesektoren
4. vurdere om det bør etableres nærmere kriterier for hva som skal ligge til grunn for etablering av nye avtaler under konsultasjonsordningen, videreføring/reforhandling, eller avvikling av eksisterende avtaler
5. vurdere om det skal utarbeides nærmere retningslinjer for evaluering av samarbeidsavtalene i konsultasjonsordningen

Gruppen skal i sitt arbeid bygge videre på rapporten ”*Om retningslinjer for bilaterale samarbeidsavtaler mellom regjeringen og KS*” som ble avgitt til det 2. konsultasjonsmøtet 2006, gjennomgangen av bilaterale avtaler i materialet til det 3. konsultasjonsmøtet 2007 og funnene i KS’ nylig avsluttede FoU-prosjekt *Konsultasjoner stat og kommune – forankring, forpliktelser og gjensidighet*

Vedlegg b)

Oversikt over kostnadsberegningssaker konsultasjonsåret 2007

Sak	Oppmeldt
Helse- og omsorgsdepartementet	
Forslag om økt finansieringsansvar for kommunene for private fysioterapeuter med driftsavtaler med kommunene	1. møte 2007
Overføring av finansieringsansvaret for logopedar og audiopedagoger fra folketrygden til kommunene	1. møte 2007
Brukerstyrt personlig assistanse (BPA)	4. møte 2007
Kunnskapsdepartementet	
Gratis læremidler i videregående opplæring	1. møte 2007
St.meld. nr. 16 (2006-2007) Tidlig innsats for livslang læring - Timetallsutvidelse	1. møte 2007
Gratis frukt og grønt for alle elever på skoler med ungdomstrinn	13. juni 2007 ¹
Arbeids- og inkluderingsdepartementet	
Kommunalt kvalifiseringsprogram som skal forvaltes av NAV-kontorene	1. møte 2007
Forslag om ikke-diskrimineringslov for personer med nedsatt funksjonsevne (universell utforming)	2. møte 2007
Justis- og politidepartementet	
Nødnett	2. møte 2007

¹ 3. oppmeldingstidspunkt for kostnadsberegningssaker

Samarbeidsavtale mellom Regjeringen og KS om boligsosialt arbeid

1. Formålet med avtalen

Denne avtalen er et resultat av et videreutviklet samarbeid mellom regjeringen og KS hva angår boligsosialt arbeid. Tidligere avtale hadde fokus på tiltak som bidrar til å forebygge og bekjempe bostedsløshet. I denne avtalen forplikter partene seg å samarbeide med fokus på boligsosialt arbeid.

Regjeringen ved Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Barne- og likestillingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Justis- og politidepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet og KS vil på vegne av staten og kommunesektoren legge til rette for å nå målet om at alle skal bo trygt og godt. Kommunal- og regionaldepartementet vil koordinere oppfølgingen av avtalen for regjeringen, og KS forplikter seg til å jobbe overfor sine medlemmer for å gjøre avtalen kjent og bidra til måloppnåelse. Avtalen legger rollefordelingen mellom stat og kommune til grunn, jf. Inst. S. nr. 229 (2003-2004).

Partene skal i fellesskap bidra til å utvikle rammebetingelser og tiltak som bidrar til at personer som ikke selv er i stand til det, skal få hjelp til å skaffe seg og beholde en bolig, herunder forebygge og bekjempe bostedsløshet.

Partene legger vekt på et godt samarbeid basert på fleksibilitet, tillit og åpen informasjonsutveksling. Det er en sentral målsetting at kommunene utnytter virkemidlene på en helhetlig og god måte, og at den nasjonale politikken fremmer effektive lokale løsninger innenfor rammene av det lokale selvstyret.

Avtalen skal sees i sammenheng med andre relevante avtaler inngått mellom KS og regjeringen gjennom andre departementer.

2. Partene forplikter seg til å:

- Legge til rette for tverrfaglig og helhetlig bistand til personer som har vansker med å skaffe seg en bolig og å mestre bosituasjonen, eksempelvis ved å se boligetablering, tjenesteyting og økonomisk råd og veiledning i sammenheng.
- Løpende utveksle informasjon for å avdekke behov og spesielle utfordringer i forhold til bostedsløshet, bolig og relevante oppfølgingstjenester.
- Arbeide for bedre datagrunnlag om bostedsløshet, boligtilbud og relevante oppfølgingstjenester. Forbedret datagrunnlag i forhold til kommune-stat rapportering skal utvikles innenfor rammene av KOSTRA.
- Arbeide for at den statlige rapporteringen fra ulike etater og institusjoner innenfor områder som rus, psykisk helsevern, barnevern og kriminalomsorg gir et bedre datagrunnlag om bolig og oppfølgingsbehov ved overganger, utskrivning og løslatelse.

- Arbeide for bedre samhandling mellom statlige etater og institusjoner knyttet til utskrivning og løslatelse, gjennom blant annet veiledningsmateriale og kunnskapsutvikling. Slik samhandling baseres på likeverdighet mellom kommunene og statlige etater/institusjoner og med respekt for brukerne og for det lokale selvstyret.
- Samarbeide om et opplegg for årlige politiske lederkonferanser om bolig, bostedsløshet og relevante oppfølgingstjenester.
- Tilby effektiviseringsnettverk innenfor avtalens rammer. Husbanken og KS utarbeider i fellesskap verktøy og opplegg for å tilby slike nettverk, forutsatt at ressursgrunnlaget er tilstede hos begge parter.

3. KS skal:

- Bidra til økt kunnskap og erfaringsformidling i kommunesektoren på avtalens område.
- Styrke det boligpolitiske og boligsosiale arbeidet innenfor organisasjonens virksomhet, herunder å bidra til kompetanseheving.
- Stimulere til lokalt samarbeid innenfor rammene av avtalen overfor sine medlemmer.

4. Regjeringen skal:

- Klargjøre og diskutere nivå og innretning av finansiering innenfor de rammer Stortinget har vedtatt og innenfor avtalens virkeområde gjennom konsultasjonsprosessene mellom regjeringen og KS.
- Støtte opp om kommunenes arbeid for å sikre et godt og variert tilbud av varige boliger og relevante oppfølgingstjenester til ulike grupper vanskeligstilte på boligmarkedet. Det legges vekt på boligetablering for flyktninger, løslatte fra soning i Kriminalomsorgen og pasienter som utskrives fra opphold i institusjoner innenfor psykisk helsevern og rus, boligetablering for tidligere barnevernsbarn og tiltak for å redusere bruk av midlertidig botilbud, ved at varige boligtilbud tilbys.
- Legge til rette for et best mulig samarbeid på nasjonalt og regionalt nivå mellom KS/kommunene, Husbanken, Sosial- og helsedirektoratet og Fylkesmennene slik at statlige virkemidler utnyttes på en best mulig måte.

5. Evaluering

- Avtalen evalueres årlig på det tredje konsultasjonsmøtet mellom regjeringen og KS.

6. Varighet og oppsigelse

- Avtalen trer i kraft 1. januar 2008 og varer til 31. desember 2010.
- Avtalen har tre måneders gjensidig oppsigelsestid.

Oslo, 24. oktober 2007

Magnhild Meltveit Kleppa
Kommunal- og regionalminister

Halvdan Skard
Leder KS

SAMARBEIDSAVTALE MELLOM LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENTET OG KS OM LANDBRUKS- OG NÆRINGSUTVIKLING I KOMMUNESEKTOREN

Mål for samarbeidet

Siktemålet med avtalen er å videreføre avtalen av 2006 for å fortsette samarbeidet om å styrke kommunesektoren som næringspolitisk utviklingsaktør – innenfor rammene av den nasjonale landbrukspolitikken. Det er et mål å bedre mulighetene for lokal samfunnsutvikling med spesiell vekt på en tettere kobling mellom landbruks- og annen nærings- og miljøpolitikk.

LMD og KS er enige om at lokalt utviklingsarbeid er en forutsetning for at kommunene og regionene skal fylle den rollen de har fått og får gjennom økt ansvar og myndighet på landbruksområdet. Det er et mål å øke innovasjonsevnen i landbruket basert på egne og lokale fortrinn.

Samarbeidet gjennom avtalen skal videre bidra til å synliggjøre gode eksempler, formidle metoder for å utnytte handlingsrommet innenfor politikkområdet og utvikle indikatorer som kan måle kommunenes innsats på landbruksområdet.

Partene vil i fellesskap

- Bidra til å øke forståelsen for kommunesektorens ansvar på landbruksområdet og en sterkere kobling mellom sektorens samfunnsutviklerrolle, miljøutfordringer og en helhetlig tilnærming i næringspolitikken som en sentral del av denne rollen.
- Legge et særskilt fokus på klimatiltak, areal- og miljøutfordringer, bioenergi, økologisk mat og lokal basert næringsutvikling.
- Legge til rette for hensiktsmessig gjennomføring av oppgaveoverføringen av ansvaret for tilgang på veterinærtjenester, herunder vaktordning, til kommunene.
- Legge til rette for en god prosess ved overføring av oppgaver i forbindelse med forvaltningsreformen
- Videreutvikle gode regionale utviklingsarenaer mellom KS, kommunene, fylkeskommunene, fylkesmannen, Innovasjon Norge og andre aktører.
- Bidra til at kommunesektoren øker kvaliteten på KOSTRA- rapporteringen for å sikre et best mulig statistikkgrunnlag på landbruks- og matområdet
- Bidra aktivt til synliggjøring av gode eksempler og formidling av metoder for å styrke kommunesektorens rolle som næringspolitisk utviklingsaktør.
- Sørge for tilrettelagt informasjons-, lærings- og motivasjonsarbeid rettet mot kommunesektoren, bl.a. gjennom tilrettelegging av nettverk for erfaringsformidling og læring.

KS vil

- Synliggjøre landbrukspolitikk som en viktig del av KS' satsing på utviklingen av lokaldemokratiet, i strategiske dokumenter, Folkevalgtprogrammet og bruk av organisasjonens apparat i arbeid med arenabygging og lokalpolitisk forankring.
- Samordne oppfølgingen av denne avtalen med øvrige samarbeidsavtaler med staten ved departementene på samfunnsutviklingsområdet og legge til rette for en helhetlig tilnærming til kommunesektorens utfordringer som samfunnsutviklingsaktør. Det er viktig med en god kopling til samarbeidsavtalen mellom KS og Innovasjon Norge (IN).
- Bidra til å forsterke kommunesektorens rolle som tilrettelegger for næringsutvikling og entreprenørskap lokalt, bla gjennom utviklingsorienterte læringsarenaer.
- Bidra til at landbrukspolitikken blir en integrert del av en helhetlig regional utviklingspolitikk.

Landbruks- og matdepartementet vil

- Videreutvikle rammebetingelser som underbygger kommunesektorens ansvar, oppgaver og handlingsrom på landbruksområdet. Gjennom utadretta virksomhet og i samspill og samarbeid med berørte departementer, fylkesmannen, fylkeskommunen, IN m.fl., bidra til at kommune blir en aktiv landbrukspolitisk aktør og en integrert del av samfunnsutviklingsarbeidet i kommunene.
- Synliggjøre kommunesatsingen på landbruk i relevante budsjett- og styringsdokumenter.
- Gjennom styringsdialogen med fylkesmannen og IN synliggjøre departementets samarbeid med KS og kommunesektorens rolle og ansvar i landbrukspolitikken.
- Bruke konsultasjonsordningen for å ivareta koordinering mot øvrige departementer.

Organisering og varighet

- Partene er enige om å forlenge samarbeidet, foreløpig i to år, fram til 31.12. 2009.
- Det legges til grunn at samarbeidet må konkretiseres gjennom 4 møter årlig, hvorav 1-2 møter er på departementsråd/adm.direktør-nivå (kontaktmøte). På de øvrige møtene er departementet representert på avdelingsdirektørnivå og KS på enhetsledernivå. KS utarbeider i tillegg korte skriftelige halvårsrapporter..
- Status for, og evaluering av, avtalen gjennomgås på det 3. konsultasjonsmøtet mellom regjeringen og KS.
- For å følge opp avtalen stiller LMD til rådighet en årlig økonomisk kompensasjon til KS - forutsatt Stortingets bevilgning.
- Revisorattestert regnskap for budsjettåret oversendes departementet innen februar påfølgende år.

Oslo 24.10.07

Terje Riis-Johansen
Landbruks- og matminister

Halvdan Skard
Leder

Vedlegg e)

Oversikt over samarbeidsavtaler pr. august 2007

		Parter	Inngått	Utløper	Bygger på tidl. avt.
1	Avtale om kvalitetsutvikling i helse- og omsorgstjenestene	HOD og KS	21.09.2006	21.09.2010	Ja
2	Nasjonal rammeavtale om samhandling på helse- og omsorgsområdet	HOD og KS	21.06.2007	21.06.2010	
3	Avtale om videreutvikling av barnevernet	BFD (nå BLD) og KS	01.09.2005	01.09.2008	
4	Samarbeidsavtale om kvalitetsutvikling i grunnopplæringen	KD og KS	12.06.2006	01.01.2009	Ja
5	Samarbeidsavtale om barnehageløftet	KD og KS	04.10.2006	31.12.2008	
6	Rammeavtale om ny arbeids- og velferdsforvaltning (NAV)	AID og KS	21.04.2006	31.12.2009	
7	Samarbeidsavtale om styrket samarbeid NAV og utdanningsmyndighetene i k/fk	AID og KS	02.05.2007	31.12.2009	
8	Avtale om bosetting av flyktninger i kommunene	AID og KS	15.05.2007	01.12.2009	Ja
9	Samarbeidsavtale om landbruks- og næringsutvikling i kommunesektoren	LMD og KS	26.04.2006	31.12.2007	
10	Samarbeidsavtale om programmet "I et livskraftig fellesskap...."	MD og KS	01.01.2006	31.12.2010	
	Samarbeidsavtale om Grønne energikommuner (tilleggsavtale)	KRD, OED, MD og KS	02.05.2007	31.12.2010	
11	Avtale for å forebygge og bekjempe bostedsløshet	KRD, ASD (nå AID), HOD, JD, KS	07.09.2005	31.12.2007	
	Avtale om bosetting ved løslatelse fra fengsel (tilleggsavtale)	JD og KS	07.09.2005	31.12.2007	